

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

1988

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

<<Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας ανταποκρίνεται στις ανάγκες αγοράς εργασίας της Νοτιοδυτικής Ελλάδας;>>

Νικόλαος Λιβιεράτος

Ιωάννης Πουρνατζής

Σαραντία Χασαλεύρη

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	115
----------------------	-----

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κεφάλαιο 1: Πρόλογος	1
Κεφάλαιο 2: Οργάνωση της Εργασίας	2
Κεφάλαιο 3: Ερωτηματολόγιο	19
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα Έρευνας	40
Κεφάλαιο 5: Ο κόσμος των επιχειρήσεων	58
Κεφάλαιο 6: Τα ΤΕΙ σήμερα	63
Κεφάλαιο 7: Αρνητικά σημεία στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων	69
Κεφάλαιο 8: Μια απάντηση· μια πρόταση	71
Κεφάλαιο 9: Επίλογος	82

1. Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Είμαστε μια ομάδα που αποτελείται από τρεις τελειόφοιτους σπουδαστές του ΤΕΙ Πάτρας στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων. Πιστεύουμε ότι βρισκόμαστε στο οριακό σημείο μετάβασης από τη θεωρία που μας παρέχεται από ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα) στην πράξη, στις σημερινές επικρατούσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Έχοντας λοιπόν περάσει για τρία χρόνια από ένα ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τι προσφέρει και που υστερεί αυτό το ίδρυμα. Είναι γεγονός ότι μέσα στο σύντομο χρονικό διάστημα από την ίδρυση των ΤΕΙ έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την ανάπτυξή τους. Όμως οι καιροί μας απαιτούν μια τεχνολογική εκπαίδευση που να απαντά δεικτικά στη σύγχρονη πρόκληση της τεχνολογίας και της Τεχνογνωσίας. Για να πετύχουμε λοιπόν αυτό μας το στόχο απαιτείται συνεχής και συνολική προσπάθεια. Σήμερα περισσότερο από ποτέ η Εκπαιδευτική διαδικασία δεν πρέπει και δε μπορεί να περιορίζεται στα στενά όρια της προσωπικής - ατομικής ικανοποίησης. Η γοητεία της γνώσης και η χαρά της δημιουργίας για κάθε σπουδαστή πρέπει να ξεπερνά τις ατομικές διαστάσεις και να φορτίζεται με ανθρώπινο και κοινωνικό βάρος και ευθύνη. Θα λέγαμε λοιπόν ότι η τεχνολογία και η τεχνογνωσία αποτελούν κύριους συντελεστές στην προσπάθεια για την επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Αν και δεν παραγνωρίζουμε την ανθρωπιστική παιδεία εν τούτοις πρέπει να σταθούμε με ετοιμότητα απέναντι στον εικοστό πρώτο αιώνα που προβάλλει με αυστηρές απαιτήσεις και προδιαγραφές.

Βρισκόμενοι λοιπόν σε αυτή την οριακή θέση θελήσαμε να κάνουμε μια έρευνα με σκοπό να διαπιστώσουμε κατά πόσο το

γνωστικό αντικείμενο που μας προσφέρθηκε από το ΤΕΙ στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων ανταποκρίνεται στις ανάγκες αγοράς εργασίας της Νοτιοδυτικής Ελλάδας. Βέβαια από το πλήθος των ειδικοτήτων που προσφέρει ένα τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα εμείς διαλέξαμε μόνο μία, αυτή της Διοίκησης Επιχειρήσεων. Ο κύριος λόγος που περιορίσαμε την έρευνά μας σε αυτή μόνο την ειδικότητα είναι τεχνικός μια και μας ήταν αδύνατο να διεξάγουμε έρευνα στην αγορά εργασίας κάθε ειδικότητας που απαντάται στα ΤΕΙ. Ένας άλλος επίσης περιορισμός που θέσαμε στην έρευνά μας είναι ο γεωγραφικός μια και περιοριστήκαμε μόνο στο χώρο της Ν.Δ. Ελλάδας, αφού και πάλι δεν είχαμε τη δυνατότητα να επεκταθούμε περισσότερο γεωγραφικά.

Στους παραπάνω δύο περιορισμούς θα πρέπει να προσθέσουμε και πρώτον την απειρία μας πάνω σε ερευνητικά θέματα και δεύτερον τον υψηλό κίνδυνο να παρεκτραπεί κανείς από το σκοπό της έρευνας. Ίσως αυτό το δεύτερο να φαίνεται κάπως δυσνόητο γιαυτό κρίνουμε απαραίτητο να το εξηγήσουμε.

Κατά την διεξαγωγή της έρευνας μας βρεθήκαμε ανάμεσα σε δύο πραγματικότητες. Αυτήν της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη σημερινή Ελλάδα και αυτή των επιχειρήσεων και γενικότερα της οικονομικής ζωής. Κάπου λοιπόν ανάμεσα εμείς θα έπρεπε αφενός να γνωρίσουμε αυτές τις δύο πραγματικότητες και αφετέρου να προσπαθήσουμε να τις φέρουμε σε επαφή. Μια επαφή που γίνεται εξαιρετικά δύσκολη καθώς δεν περιορίζεται μόνο στον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στις ανάγκες των επιχειρήσεων αλλά επεκτείνεται και στον προσανατολισμό και των δύο στις ανάγκες του καιρού μας.

Η έρευνα όμως αυτή στάθηκε για μας πηγή άντλησης πολλών στοιχείων. Στοιχείων όσο αφορά τα ΤΕΙ, στοιχείων γύρω από το

Διοίκηση Επιχειρήσεων και τέλος στοιχείων γύρω από το κόσμο των επιχειρήσεων. Εμείς πέρα από την άντληση των στοιχείων σε προσωπικό επίπεδο θα επιχειρήσουμε να δώσουμε μια ευβάθυνση και μια επεξεργασία σε αυτά τα στοιχεία ώστε να παρουσιάσουμε τη συσχέτιση ή μη του προγράμματος σπουδών του τμήματός μας με τις ανάγκες αγοράς εργασίας της ειδικότητας μας καθώς και τα σημεία που χρειάζεται προσαρμογή.

Πιστεύοντας ότι το να αρνείσαι κάτι δεν αρκεί αν ταυτόχρονα δεν προτείνεις κάτι άλλο δε θα αρκεστούμε να δώσουμε τα αρνητικά σημεία του προγράμματος σπουδών μας, αλλά θα προτείνουμε και κάποιες λύσεις. Εδώ βέβαια θα θέλαμε να πούμε ότι δε θα γίνουμε κριτές των δύο πραγματικοτήτων, της παιδείας και των επιχειρήσεων, ταράσσοντας, τα μέχρι τώρα ήρεμα και μη συγκοινωνούντα νερά τους αλλά θα προσπαθήσουμε να βοηθήσουμε ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα που επικρατεί ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα παρουσιάζοντας κάποιες θέσεις και προτάσεις που θα στηρίζονται κυρίως στα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

Πιστεύουμε ότι η εργασία αυτή θα δώσει και σε κάποιους πέρα από μας τους τρεις τη δυνατότητα να προβληματιστούν, να προτείνουν λύσεις, να πειραματιστούν, να βελτιώσουν, ώστε μέσα από αυτή την τοιβή να προκύψει κάτι καλό για την Ελλάδα του 1992, την Ελλάδα του εικοστού πρώτου αιώνα.

Ευχαριστούμε

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το δεύτερο μέρος θα πρέπει να ειπωθεί το πως οργανώνουμε την έρευνά μας. Καταρχήν στραφήκαμε κυρίως στις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και αυτό όχι μόνο γιατί αποτελούν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων της Νοτιοδυτικής Ελλάδας αλλά κυρίως γιατί σε αυτές σκοπεύουμε σαν Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα να προσανατολιστούμε.

Προσεγγίζοντας λοιπόν υπεύθυνα πρόσωπα από αυτές τις επιχειρήσεις σκοπεύουμε αφενός μεν να γνωρίσουμε σε αυτά το φάσμα των γνώσεων που μας παρέχει ένα ΤΕΙ γύρω από τη Διοίκηση Επιχειρήσεων προσπίζοντας ταυτόχρονα και το γόητρο αυτού του θεσμού που λέγεται ΤΕΙ, αφετέρου δε να αποκομίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα χρήσιμα στοιχεία για την έρευνά μας κατά το αρχαίο ρητό «των ποιητών τα βέλτιστα μανδάνειν». Το να περιοριστούμε απλά στο να ζητήσουμε από ένα Διευθυντή τη γνώμη του για τη χρησιμότητα ή όχι ενός τομέα γνώσεων θα ήταν παρακινδυνευμένο. Άλλωστε αυτή είναι σχετική και ποικίλει ανάλογα με το είδος της επιχείρησης. Ούτε θα πρέπει γνώσεις που δεν συνδέονται άμεσα με την επιχείρηση να καταποντήσουμε τη χρησιμότητά τους όπως ακριβώς κάποια στελέχη έκαναν. Θα έπρεπε όμως ταυτόχρονα να καταλάβουμε όσο δυνατόν περισσότερα γύρω από τη δομή και τη λειτουργία της επιχείρησης, να εισέλθουμε με κάποιες ερωτήσεις στα ενδότερα της στο σημείο που θα είναι δυνατόν και τέλος να υπενθυμίσουμε στον επιχειρηματία ή το στέλεχος ότι η εν λόγω επιχείρηση και η σωστή ή όχι λειτουργία της επηρεάζεται και επηρεάζει το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον μιας χώρας και πολλές φορές επεκτείνεται και έξω από τα όρια της χώρας αυτής.

Έχοντας λοιπόν όλα αυτά υπόψη ξεκινάμε παραθέτοντας το περίγραμμα σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων. Αυτό περιλαμβάνει μαθήματα α) Γενικής Παιδείας, β) Γενικά μαθήματα Τμήματος και γ) Ειδικά Μαθήματα Τμήματος. Παράλληλα παραθέτουμε σε παρένθεση δίπλα από την ονομασία κάθε μαθήματος και έναν αριθμό που αντιστοιχεί στις ώρες διδασκαλίας του ανά εβδομάδα του εξαμήνου.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Του Τμήματος: Διοίκησης Επιχειρήσεων

Α΄ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Υ Π Ο Χ Ρ Ε Ω Τ Ι Κ Α

Αρχές οικονομικής I (3)

Εισαγωγή στη μικροοικονομική ανάλυση (τιμές και κατανομή πόρων): προσφορά, ζήτηση, τιμές. Προσφορά και παραγωγικό κόστος. Μορφές αγοράς. Παραγωγή προϊόντων και ζήτηση παραγωγικών συντελεστών. Προσδιορισμός των τιμών των προϊόντων και των συντελεστών παραγωγής.

Αρχές οικονομικής II (3)

Εισαγωγή στη μακροοικονομική ανάλυση (απασχόληση, τιμές και οικονομική σταθερότητα): μέτρηση οικονομικής δραστηριότητας. Εισόδημα και θεωρία της απασχόλησης. Ανισορροπία εισοδήματος και απασχόλησης. Το νομισματικό σύστημα. Νομισματική πολιτική, Μακροοικονομική σταθεροποίηση. Οικονομική ανάπτυξη.

Γενικά Μαθηματικά (4)

Στοιχεία γραμμικής άλγεβρας. Πραγματικές συναρτήσεις μιας και δυο μεταβλητών. Μεγιστοποίηση και ελαχιστοποίηση συναρτήσεων. Σειρές. Συνδυαστική ανάλυση. Ολοκληρωτικός λογισμός.

Στατιστική επιχειρήσεων (5)

Εισαγωγή. Συλλογή στοιχείων. Παρουσίαση στοιχείων. Κα-

τανομή συχνοτήτων. Περιγραφικά μέτρα. Στατιστικά συμπεράσματα. Ανάλυση, παλινδρόμηση και συσχέτιση. Προβλέψεις. Στατιστικός ποιοτικός έλεγχος. Αριθμοδείκτες. Ανάλυση χρονολογικής σειράς. Ανάλυση μόνιμης τάσης. Μέτρηση εποχιακών διακυμάνσεων. Μέτρηση κυκλικών κινήσεων.

Αρχές γενικής λογιστικής (4)

Ανάλυση λογαριασμών λογιστικού κύκλου. Πρακτική με προβλήματα. Γενικό καθολικό. Λογαριασμός εσόδων-εξόδων. Ισολογισμός. Μισθοδοτικές καταστάσεις.

Αρχές λογιστικής εταιρειών (4)

Λογιστική εταιρειών. Περιπτώσεις ομαλής και ανώμαλης διακοπής της λειτουργίας τους. Μετατροπές, συγχωνεύσεις. Λογιστική παραγγελίας και αντιπροσωπείας.

Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο (4)

Εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου. Δίκαιο, κοινωνία, κράτος. Γενικές αρχές του αστικού δικαίου. Στοιχεία ενοχικού και εμπράγματος δικαίου.

Προγραμματισμός Η/Υ I (2+1 Δύο ώρες θεωρία και 1 εργαστήριο)

Εισαγωγή στις έννοιες της επεξεργασίας δεδομένων, στα δεδομένα, στο HARDWARE, στο SOFTWARE, στα συστήματα. Προετοιμασία και αντιπροσώπευση των δεδομένων. Δομή δεδομένων. Συσκευές εισόδου - εξόδου δεδομένων. Βοηθητικές μνήμες, Κύρια μνήμη και κεντρική μονάδα επεξεργασίας. Κατάταξη του Η/Υ. Μίνι και μικροϋπολογιστές. Η γλώσσα προγραμματισμού BASIC.

Προγραμματισμός Η/Υ II (2+1) 2 ώρες θεωρία και 1 εργαστήριο

Εισαγωγή στην τηλεεπεξεργασία. SOFTWARE. Σχεδιασμός προγράμματος. Λειτουργικό σύστημα. Ανάλυση και σχεδιασμός συστήματος. Πληροφοριακά συστήματα στους οργανισμούς. Συστήματα τηλεεπεξεργασίας. Η γλώσσα προγραμματισμού FORTRAN ή COBOL

Ανθρώπινες σχέσεις στην εργασία (3)

Ιστορική ανασκόπηση των μελετών για τις ανθρώπινες σχέσεις. Κοινωνικά συστήματα. Κίνητρα, παρακίνηση, καθοδήγηση προσωπικού. Ικανοποίηση από την εργασία. Χειρισμός ανθρωπίνων προβλημάτων στην επιχείρηση. Αναγκαιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων στην εργασία. Δημιουργία ενδοϋπηρεσιακού κλίματος συνεργασίας. Ανθρώπινες σχέσεις στη θεωρία και την πράξη. Ανθρώπινες σχέσεις και δημόσιες σχέσεις. Ο ψυχικός βίος και η διερεύνηση της προσωπικότητας. Θεωρίες της προσωπικότητας. Ηγεσία και ο ρόλος της στην ανάπτυξη σχέσεων. Αποτελεσματική άσκηση εποπτείας. Συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση. Κοινωνικό περιβάλλον.

Ιστορία και αρχές συνεργατισμού (2)

Η εμφάνιση του συνεργατισμού και η εφαρμογή στην πράξη του συνεταιρισμού. Ο συνεταιρισμός διαμέσου των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων της Ελλάδας. Σκοποί και διάρθρωση των συνεταιρισμών. Προβλήματα της συνεταιριστικής κίνησης στην Ελλάδα. Η ελληνική συνεταιριστική νομοθεσία.

Ελληνική δακτυλογραφία (2)

Ανάπτυξη της τεχνικής και της ικανότητας που χρειάζονται για την αποτελεσματική χρήση της ελληνικής γραφομηχανής.

Αγγλική δακτυλογραφία (2)

Ανάπτυξη της τεχνικής και της ικανότητας που χρειάζονται για την αποτελεσματική χρήση της αγγλικής γραφομηχανής.

Ξένη γλώσσα I, II, III (3 + 1) 3 ώρες θεωρία και 1 εργαστήριο

Γραμματική. Χρήση λέξεων. Αποτελεσματική προφορική επικοινωνία. Ανάπτυξη ικανότητας γραφής και ανάγνωσης.

ΚΑΤ'ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ: (το ένα υποχρεωτικό)

Ελληνική Οικονομία (4)

Περιγραφική ανάλυση της σύγχρονης οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας. Επισκόπηση των διαφόρων μεταβλητών που ασκούν επίδραση στην οικονομική ανάπτυξή τους. Εξέταση των κυβερνητικών οικονομικών στόχων, της πολιτικής που ακολουθείται για την επίτευξή τους, καθώς επίσης και των κανόνων εφαρμογής.

Κοινωνιολογία της σύγχρονης Ελλάδας (4)

Η σύγχρονη ελληνική κοινωνία από το 1821. Πληθυσμιακές τάσεις, οικονομική ανάπτυξη και αστικοποίηση. Προβλήματα εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας.

Β' ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Υ Π Ο Χ Ρ Ε Ω Τ Ι Κ Α

Επιχείρηση και κοινωνία (3)

Οργάνωση της επιχειρηματικής οικολογίας. Σύγχρονες τάσεις των επιχειρήσεων. Επιχειρησιακοί στόχοι και απαιτήσεις της κοινωνίας. Η δύναμη των επιχειρήσεων: μύθος και πραγματικότητα. Κοινωνικές ευθύνες των επιχειρήσεων. Επιχειρήσεις και κυβερνητικοί κανονισμοί λειτουργίας, Μόλυνση περιβάλλοντος. Μέγεθος, επιδράσεις και μεταβιομηχανική κοινωνία, οικονομική συγκέντρωση και δημόσια πολιτική. Επιχειρήσεις και εργαζόμενοι. Προοπτικές και αλληλεπιδράσεις επιχειρήσεων και κοινωνίας.

Χρήμα - Πίστη - Τράπεζες (4)

Γενικά για το χρήμα. Πιστωτική αγορά. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας. Η προσφορά χρήματος. Οργάνωση της

νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Θεωρίες για τη ζήτηση χρήματος

Οικονομικός προγραμματισμός - Επιχειρησιακή έρευνα I (4)

Σημασία, έννοια, λειτουργίες του οικονομικού προγραμματισμού. Καταγραφή της κατάστασης στην επιχείρηση και το περιβάλλον της. Προσδιορισμός των αντικειμενικών της σκοπών. Ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων. Μέθοδοι επιλογής της άριστης λύσης. Οργάνωση και λειτουργία του συστήματος οικονομικού προγραμματισμού. Μακροχρόνιος, μεσοχρόνιος και βραχυχρόνιος οικονομικός προγραμματισμός.

Οικονομικός προγραμματισμός-Επιχειρησιακή έρευνα II (4)

Θεωρία αποθεμάτων. Θεωρία ουρών αναμονής. Δυναμικός προγραμματισμός. Προβλήματα αποφάσεων. Μαρκόβ - Προσομοίωση.

Στρατηγική της ανάπτυξης (4)

Εννοιολογικό περιεχόμενο της οικονομικής ανάπτυξης, θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης. Ο ρόλος και οι σχέσεις των συντελεστών της παραγωγής στην οικονομική ανάπτυξη. Η χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης. Ο ρόλος της αγοράς και του εμπορίου. Προϋποθέσεις ανάπτυξης. Η διαδικασία της ανάπτυξης. Το κόστος και οι περιορισμοί της ανάπτυξης. Προγραμματισμός της ανάπτυξης.

Δημοσιονομική νομοθεσία (2)

Ανάλυση της φορολογίας εισοδήματος και της φορολογίας κύκλου εργασιών στην Ελλάδα.

Διεθνές εμπόριο (4)

Έννοια και σημασία του διεθνούς εμπορίου. Ανάλυση της αγοράς συναλλάγματος. Τα υπέρ και τα κατά του προστατευτικού και ελεύθερου εμπορίου. <<Ευρωδολάρια>>. <<Πετροδολάρια>>.

Διεθνείς Οργανισμοί (2)

Ανάλυση της διαρθρωτικής δομής, της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων των κυριωτέρων διεθνών οργανισμών

Δημόσιες σχέσεις (4)

Φιλοσοφία και εννοιολογικό περιεχόμενο των δημοσίων σχέσεων. Η σημασία τους στην επιχείρηση. Η επίδραση των πληροφοριών στην κοινή γνώμη. Η τεχνική της διάδοσης των ιδεών.

Προγραμματισμός Η/Υ III (2)

Εξάσκηση σε εξειδικευμένα θέματα προγραμματισμού

Οικονομικά Μαθηματικά (4)

Απλός τόκος. Προεξόφληση. Γραμμάτια ισοδύναμα, Ανατοκισμός. Ράντες. Δάνεια.

Επιχειρησιακές επικοινωνίες (6)

Τύπος και εμφάνιση εγγράφου. Εμπορικές επιστολές. Σύνταξη ειθέσεως και αναφορών. Προφορική επικοινωνία.

Οργάνωση γραφείου (2 + 1)

Οργάνωση γραφείου. Εξοπλισμός. Προγραμματισμός εργασίας. Έλεγχος λειτουργικών δαπανών. Εποπτεία προσωπικού. Διαπροσωπικές σχέσεις. Οργάνωση και διεύθυνση αρχείου. Αρχειοθέτηση, διατήρηση, διακίνηση και καταστροφή αρχείων. Μικροφωτογράφιση αρχείων. Συστήματα ταξινόμησης. Εξάσκηση στη χρήση σύγχρονων μηχανών γραφείου.

Στοιχεία εμπορικού δικαίου (3)

Γενικό μέρος. Δίκαιο των αξιολογάφων. Δίκαιο εμπορικών εταιρειών. Στοιχεία πτωχευτικού δικαίου. Στοιχεία ναυτικού δικαίου.

Στοιχεία εργατικού δικαίου (3)

Γενικό μέρος. Ατομικές και συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Αμοιβές εργαζομένων. Εργατικές διεκδικήσεις - συνδικαλι-

στικές ελευθερίες.

Στοιχεία ευρωπαϊκού δικαίου (3)

Στοιχεία ευρωπαϊκού δικαίου που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στις επιχειρήσεις και τις δραστηριότητές τους, Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο κοινοτικό οικονομικό δίκαιο.

Ξένη γλώσσα επιχειρήσεων - Ορολογία (4+2)4 ώρες θεωρία
I εργαστήριο

Εκμάθηση της ξένης γλώσσας και με την ορολογία που αυτή χρησιμοποιείται από τα διοικητικά στελέχη επιχειρήσεων στην καθημερινή πρακτική (γραπτή και προφορική επικοινωνία). Ειδικά, δίνεται έμφαση στην εμπορική ορολογία και την προφορική επικοινωνία. Αρχές και πρακτική εξάσκηση στη σύνθεση εμπορικών επιστολών και αναφορών.

Γ' ΕΙΔΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Υ Π Ο Χ Ρ Ε Ω Τ Ι Κ Α

Οργάνωση και διοίκηση επιχειρήσεων I (6)

Εννοιολογικό περιεχόμενο της διοίκησης επιχειρήσεων. Συστηματική θεωρητική προσέγγισή της. Καθορισμός του επιχειρησιακού χώρου. Προγραμματισμός, οργάνωση, καθοδήγηση και έλεγχος της διοικητικής δραστηριότητας. Προβληματισμοί και τάσεις της σύγχρονης διοικητικής σκέψης. Τεχνική λήψης αποφάσεων.

Οργάνωση και διοίκηση επιχειρήσεων II (6)

Επιχείρηση και περιβάλλον. Επιδράσεις. Νομική μορφή και οργάνωτική δομή των επιχειρήσεων. Η σημασία της οργάνωσης στους χώρους εργασίας. Τυπική και άτυπη οργάνωση. Οργάνωση και διεύθυνση των σημαντικότερων υπηρεσιών στις επιχειρή-

σεις. Μέτρα για την επίλυση των προβλημάτων και τον εκσυγχρονισμό τους.

Διοίκηση προσωπικού (6)

Ανάλυση του προβλήματος της ανθρώπινης συμπεριφοράς στον επιχειρησιακό χώρο. Η επιχείρηση σαν ολοκληρωμένο κοινωνικό σύστημα και ταυτόχρονα σαν περιβάλλον υποκίνησης του ανθρώπινου δυναμικού: Φύση, περιεχόμενο και τυπολογία της καθοδήγησης στον επιχειρησιακό χώρο. Συστήματα αμοιβής εργασίας. Συστήματα συμμετοχής των εργαζομένων στο οικονομικό αποτέλεσμα της επιχείρησης. Το πρόβλημα του «δικαίου μισθού». Η πολιτική των αμοιβών. Διαδικασία στελέχωσης του εργατικού δυναμικού στον επιχειρησιακό χώρο. Εφαρμογής εκπαιδευτικών και μετεκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εξέλιξη προσωπικού.

Διοίκηση παραγωγής (3)

Εισαγωγή. Ανάλυση παραγωγικών συστημάτων και διαδικασιών. Προμήθειες υλικών. Χειρισμός και διακίνηση υλικών πόρων. Προγραμματισμός παραγωγής. Συντονισμός ανθρώπων και μηχανών. Έλεγχος υλικών. Ποιοτικός έλεγχος παραγωγής. Συντήρηση και παρακολούθηση τεχνικού εξοπλισμού. Λήψη μέτρων ασφαλείας για την πρόληψη εργατικών ατυχημάτων. Εργασιακές σχέσεις. Διαπραγματεύσεις με συνδικαλιστικές οργανώσεις και εκπροσώπους των εργαζομένων. Συστήματα οικονομικών κινήτρων για την αύξηση της παραγωγικότητας του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης.

Χρηματοδοτική διοίκηση (4)

Εισαγωγικές έννοιες. Η αποτίμηση της επιχείρησης. Προσδιορισμός κόστους κεφαλαίου. Καθορισμός της άριστης χρηματοδοτικής διάρθρωσης της επιχείρησης. Μερλοματική πολιτική. Πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αξιολόγη-

ση επενδυτικού έργου <<χαρτοφυλακίου>> επενδύσεων και μετοχικών και ομολογιακών τίτλων. Διαχείριση κεφαλαίου κίνησης της επιχείρησης.

Διοίκηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων (3)

Επισήμανση των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει η διοίκηση μίας μικρομεσαίας επιχείρησης σε σχέση με μια μεγάλη. Ανάλυση των διοικητικών, οικονομικών και τεχνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η μικρομεσαία επιχείρηση. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζει αυτή συγκριτικά με τη μεγάλη επιχείρηση. Μέτρα για την επίλυση των προβλημάτων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Διοικητική δεοντολογία και πρακτική I (6)

Ο ρόλος των στελεχών διοίκησης στη συγκεκριμένη επιχείρηση και κοινωνία. Ηγεσία. Διάκριση των διοικητικών στελεχών και αποστολή τους. Δεοντολογία και επαγγελματική κατάρτιση. Διαδραμάτιση διαφόρων ρόλων. Επιχειρηματικά παιχνίδια. Εποπτικά μέσα. Τεχνικές και ποσοτικές μέθοδοι διοίκησης.

Διοικητική δεοντολογία και πρακτική II (6)

Μεταφορά και αποτύπωση με τη μορφή πρακτική ασκήσεων των γενικών και ειδικών γνώσεων που αποκτήθηκαν στη διοίκηση επιχειρήσεων. Περιπτωσιολογικές μελέτες. (CASE STUDIES).

Συστήματα πληροφοριών διοίκησης (3)

Η έννοια των συστημάτων. Ολοκληρωμένος σχεδιασμός συστημάτων. Απόδοση και αξιολόγηση συστημάτων. Κατάταξη πληροφοριών συστημάτων. Πληροφορικά συστήματα διοίκησης βασισμένα σε Η/Υ. Η χρησιμότητά τους στη λήψη έγκαιρων και σωστών αποφάσεων.

Εισαγωγή στη δημόσια διοίκηση (4)

Ιστορική ανασκόπηση και σύγχρονες κατευθύνσεις. Οργανωτική δομή. Θεωρία και πρακτική διάκρισης των λειτουργιών. Σύγχρονη συγκριτική διοίκηση. Οι πολιτικές δυνάμεις και ο ρόλος της δημόσιας διοίκησης στην οικονομική ανάπτυξη. Δημόσιοι υπάλληλοι και ηγεσία. Συστήματα αποκέντρωσης. Προγραμματισμός δράσης της δημόσιας διοίκησης. Χρηματοδότηση και οικονομική πολιτική. Επιχειρηματική δραστηριότητα στο χώρο του δημοσίου τομέα-δημόσιες, δημοτικές, κοινοτικές επιχειρήσεις.

Στοιχεία συνταγματικού και διοικητικού δικαίου (4)

α) Συνταγματικό δίκαιο: Ιστορική ανασκόπηση των ελληνικών συνταγμάτων. Γενικές συνταγματικές αρχές. Ατομικές ελευθερίες. Οργάνωση του κράτους. Βουλή, διοίκηση, δικαιοσύνη. Ο αρχηγός του κράτους και ο ρόλος του.

β) Διοικητικό δίκαιο: Γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου. Πηγές του διοικητικού δικαίου. Οργάνωση της δημόσιας διοίκησης. Κεντρικά και περιφερειακά όργανα διοίκησης- αρμοδιότητες. Δικαιώματα και υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων. Διοικητικές πράξεις.

Οικονομική της διοίκησης (3)

Χρήσεις και εφαρμογές της οικονομικής στη διοίκηση. Τεχνικές αριστοποίησης. Ανάλυση κινδύνων. Θεωρία της ζήτησης. Τεχνικές εκτίμησης της ζήτησης. Θεωρία της παραγωγής. Γραμμικός προγραμματισμός. Θεωρία του κόστους. Διάρθρωση της αγοράς και θεωρία των τιμών. Τεχνικές τιμολόγησης. Έλεγχος τιμών-αντιτράστ πολιτική. Λήψη αποφάσεων για μακροχρόνιες επενδύσεις. Τεχνικές προγνώσεων.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

Με την συμπλήρωση των έξι εξαμήνων θεωρητικής κατάρτισης και εφόσον η κατάρτιση αυτή κριθεί επιτυχής ακολουθεί ένα εξάμηνο πρακτικής εξάσκησης των σπουδαστών που έχει σα σκοπό να συνδέσει τη θεωρία με την πράξη κάτω από πραγματικές συνθήκες εργασίας.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επίσης μετά το πέρας της θεωρητικής κατάρτισης ο σπουδαστής είναι υποχρεωμένος να εκπονήσει (μόνος του ή σε ομάδα μέχρι τριών σπουδαστών) μία πτυχιακή εργασία επεξεργάζοντας ένα θέμα από τα λογής οικονομικά, κοινωνικά, στατιστικά, ερευνητικά κ.λπ. που εκθέτουν οι καθηγητές ανάλογα με το αντικείμενό τους.

Με βάση λοιπόν το περίγραμμα σπουδών σκεφθήκαμε να ομαδοποιήσουμε τα μαθήματα που περιλαμβάνει ώστε να μας διευκολύνουν στην έρευνά μας. Μετά από αρκετή τριβή πάνω στο θέμα αυτό καταλήξαμε στον εξής διαχωρισμό:

I. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

α. Οικονομικά Γενικά:

1. Οικονομική I
2. Οικονομική II
3. Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες
4. Ελληνική Οικονομία
5. Στρατηγική της ανάπτυξης
6. Διεθνές εμπόριο

β. Οικονομικά των επιχειρήσεων:

1. Οικονομική της Διοίκησης
2. Επιχειρησιακή Έρευνα I

3. Επιχειρησιακή Έρευνα II

4. Χρηματοδοτική Διοίκηση

II. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

α. Διοικητικά γενικά:

1. Επιχειρησιακές επικοινωνίες
2. Οργάνωση και Διοίκηση I
3. Οργάνωση και Διοίκηση II
4. Συστήματα πληροφοριών Διοίκησης
5. Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση

β. Διοικητικά Ειδικά:

1. Οργάνωση Γραφείου
2. Διοίκηση Προσωπικού.
3. Διοίκηση Παραγωγής
4. Διοίκηση Μ.Μ.Ε.
5. Αρχές διοίκησης MARKETING
6. Διοικητική Δεοντολογία I
7. Διοικητική Δεοντολογία II

III. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

α. Προγραμματισμός Η/Υ

1. Προγραμματισμός Η/Υ I (γλώσσα BASIC)
2. Προγραμματισμός Η/Υ II (γλώσσα COMBOL)
3. Προγραμματισμός Η/Υ III (χειρισμός Η/Υ)

β. Ξένη γλώσσα

1. Αγγλικά I
2. Αγγλικά II
3. Εμπορικά Αγγλικά I
4. Εμπορικά Αγγλικά II (ορολογία)

γ. Δακτυλογραφία

1. Ελληνική
2. Αγγλική

IV. ΝΟΜΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

α. Ιδιωτικό Δίκαιο:

1. Αστικό Δίκαιο
2. Εμπορικό Δίκαιο
3. Εργατικό Δίκαιο

β. Δημόσιο Δίκαιο:

1. Δημοσιονομική Νομοθεσία
2. Συνταγματικό - Διοικητικό Δίκαιο

γ. Διεθνές Δίκαιο:

1. Διεθνείς Οργανισμοί
2. Ευρωπαϊκό Δίκαιο

V. ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ

1. Αρχές γενικής λογιστικής
2. Αρχές λογιστικής Εταιρειών.

VI. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

1. Γενικά Μαθηματικά
2. Οικονομικά Μαθηματικά
3. Στατιστική των επιχειρήσεων

VII. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

1. Ανθρώπινες σχέσεις στην εργασία
2. Ιστορία και αρχές συνεργατισμού
3. Κοινωνιολογία της σύγχρονης Ελλάδας
4. Επιχείρηση και Κοινωνία
5. Δημόσιες Σχέσεις

VIII. ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ

1. Σεμινάριο
2. Πτυχιακή Εργασία
3. Πρακτική Εξάσκηση

3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το βασικότερο μέρος της εργασίας μας και το πλέον δαπανηρό από άποψη χρόνου, ήταν η σύνταξη του ερωτηματολογίου. Το γεγονός και μόνο ότι το ερωτηματολόγιο αποτελεί το σκελετό της έρευνάς μας, μας γέμιζε με υπευθυνότητα και σοβαρότητα. Κάπου εδώ καταλάβαμε πόσο δύσκολο είναι να συντάξεις ένα ερωτηματολόγιο. Είναι μία ιδιαίτερη τέχνη και γι' αυτό ^{οι} εταιρείες που κάνουν έρευνες κρατούν καλά ασφαλισμένα τα ερωτηματολόγια τους μη αφήνοντας τα να διαρρεύσουν, μιά και αποτελούν το κλειδί της δουλειάς τους. Βέβαια εμείς ούτε εμπειρία στη σύνταξη ερωτηματολογίου είχαμε, ούτε η διαφύλαξή του μας εξυπηρετούσε. Απλά θέλαμε να συντάξουμε ένα ερωτηματολόγιο που να ανταποκρίνεται στην ανάγκη μας για περιουλογή σωστών ακριβών και σαφών στοιχείων. Με δεδομένο λοιπόν ότι καλούμαστε να συζητήσουμε κάθε φορά με ένα στέλεχος κάποιας επιχείρησης στο οποίο ^{το ηραυτιο μέρος} θα υπερνικούσε το θεωρητικό, σκεφθήκαμε στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου μας, να μην θέσουμε ερωτήσεις. Αυτό πρώτο γιατί θα φέρναμε σε δύσκολη θέση έναν άνθρωπο που μόλις γνωρίσαμε, αφού θα τον κάναμε να νομίζει πως απολογείται και δεύτερον δεν θα είχε μπει ακόμη στο πνεύμα της έρευνάς με κίνδυνο να μας δώσει ανακριβή στοιχεία. Αντίθετα κάνοντάς του μιά σύντομη διάλεξη θα του αναλύαμε το σκοπό της έρευνάς μας και θα του αναφέραμε τις γνώσεις (οικονομικές, νομικές κ.λ.π.) ζητώντας του να μας πει ακριβώς τι θα ήθελε να γνωρίζει ένα διοικητικό στέλεχος γύρω από κάθε ομάδα γνώσεων. Αυτό το μέρος του ερωτηματολογίου ήταν απαραίτητο γιατί μας έδωσε την πραγματική ζήτηση γνώσεων, που θεωρούνται απαραίτητες και μη για την εκάστοτε επιχείρηση.

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αναφερόμαστε σε κάθε τομέα γνώσεων, αναλυτικά, παρουσιάζοντας γύρω από το κάθε γνωστικό πεδίο π.χ. τα λογιστικά τους ιδιαίτερους τομείς γνώσεων που διδασκόμαστε, αναλύοντας το περιεχόμενό τους όπως άλλωστε φαίνεται από το περίγραμμα σπουδών και ζητώντας από το στέλεχος να μας καθορίζει το ενδιαφέρον των γνώσεων αυτών για την επιχείρηση (υψηλό, μέσο, χαμηλό).

Βέβαια οι απαντήσεις που πήραμε διαφέρουν ανάλογα με το μέγεθος ή το είδος της επιχείρησης και ανάλογα επίσης με τον ερωτούμενο. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι οι <<Ανθρώπινες σχέσεις στην εργασία>> δεν φαίνεται να ενδιαφέρουν τα περισσότερα στελέχη. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι εμείς θα πρέπει να συμπορεύσουμε με αυτή την άποψη.

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου περιέχει ερωτήσεις γύρω από τη λειτουργία των επιχειρήσεων, τα προβλήματά τους την ικανότητα των στελεχών, τη συνεργασία των με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και το κράτος. Με άλλα λόγια θελήσαμε να μπούμε στο εσωτερικό της επιχείρησης στο βαθμό που μας ήταν δυνατό. Θεωρήσαμε πολύ απαραίτητες αυτές τις ερωτήσεις αλλά πήραμε απαντήσεις ως ένα βαθμό. Πολλοί εδώ προσπάθησαν να μας ξεφύγουν ή μας τα παρουσίαζαν όλα ρόδινα. Γενικά πιστεύουμε ότι αυτό το μέρος ήταν πάνω απ'όλα μία ακτινογραφία των επιχειρήσεων. Η ακτινογραφία όμως αυτή έδειξε τη διαφορά ως προς την οργάνωση και λειτουργία που επικρατεί ανάμεσα στις μεγάλες και στις μικρές επιχειρήσεις, μία διαφορά που θα αναπτύξουμε αργότερα.

Πιστεύουμε ότι είναι πλέον ώρα να παραθέσουμε το ερωτηματολόγιο που συντάξαμε και χρησιμοποιήσαμε, αφού μια εικόνα αξίζει περισσότερο από χίλιες λέξεις.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: Διοίκησης και Οικονομίας

ΤΜΗΜΑ: Διοίκησης Επιχειρήσεων

Η έρευνά μας έχει σαν σκοπό να δείξει κατά πόσο το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της Αγοράς Εργασίας στην περιοχή της Νοτιοδυτικής Ελλάδας.

Στα πλαίσια της έρευνας μας συντάξαμε το παρακάτω ερωτηματολόγιο που αποτελεί την βάση πάνω στην οποία θα στηρίχουμε για να διεξάγουμε την σημερινή μας συζήτηση.

Πιστεύουμε ότι οι πολύτιμες εμπειρικές σας γνώσεις θα μας δώσουν απαντήσεις που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην καλύτερη ποιότητα των σπουδών μας.

Είναι αυτονόητο ότι οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αυστηρά για το σκοπό της έρευνάς μας.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Το πρόγραμμα σπουδών, μας παρέχει τις εξής γνώσεις:

- α) Οικονομικές γνώσεις
- β) Λογιστικές γνώσεις
- γ) Μαθηματικές-γνώσεις στατιστικής
- δ) Νομικές γλώσσες
- ε) Γνώσεις ξένης γλώσσας (Αγγλικά)
- στ) Γνώσεις ψυχολογίας-κοινωνιολογίας
- ζ) Γνώσεις Η/Υ
- η) Ειδικές γνώσεις MANAGEMENT
- θ) Γνώσεις γύρω από Ε.Ο.Κ.

Τι συγκεκριμένα θα θέλατε να γνωρίζει από κάθε ομάδα γνώσεων ένα διοικητικό στέλεχος;

Λογιστικά:

Μαθηματικά:

Νομικά:

Ξένες γλώσσες:

Ηλεκτρονικού υπολογιστές:

Κοινωνιολογία-Ψυχολογία:

MANAGEMENT:

Γνώσεις γύρω από Ε.Ο.Κ.:

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Στον τομέα των οικονομικών γενικά, το ΤΕΙ μας παρέχει γνώσεις που εικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Μακροοικονομία- Μικροοικονομία			
Διεθνές Εμπόριο			
Στρατηγική της Ανάπτυξης			
Ελληνική Οικονομία			
Χρήμα και Τράπεζες			

Σημειώνουμε με X το ενδιαφέρον κάθε τομέα γνώσεων για την συγκεκριμένη επιχείρηση.

Ένας άλλος τομέας των Οικονομικών μαθημάτων που διδασκόμαστε είναι αυτά που βοηθούν στην λήψη αποφάσεων:

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Επιχειρησιακή Έρευνα			
Χρηματοδοτική Διοίκηση			

Σημειώνουμε με X το ενδιαφέρον κάθε τομέα γνώσεων.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ

Σημειώνουμε στον παρακάτω πίνακα τη χρησιμότητα της λογιστικής για την εν λόγω επιχείρηση και το είδος της λογιστικής που χρησιμοποιεί.

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Γενικές Αρχές Λογιστικής			
Λογιστική Εταιρειών ΑΕ			
Λογιστική Εταιρειών ΟΕ			

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Γενικά Μαθηματικά			
Οικονομικά Μαθηματικά			
Στατιστική Επιχειρήσεων			

Σημειώνουμε με Χ το ενδιαφέρον κάθε τομέα γνώσεων για τη συγκεκριμένη επιχείρηση.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Η/Υ			

Σε ποιούς τομείς χρησιμοποιείτε Η/Υ;

Και ποιές γλώσσες χρησιμοποιείτε;

ΝΟΜΙΚΑ

Ποιός χειρίζεται τα νομικά θέματα της επιχείρησας

α) ένα στέλεχος σας

β) ένας δικηγόρος-νομικός σύμβουλος

γ) ο διευθυντής

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Αστικό Δίκαιο			
Εμπορικό Δίκαιο			
Εργατικό Δίκαιο			

ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

Δημοσιονομική νομοθεσία			
Συνταγματικό δίκαιο			

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Διεθνείς Οργανισμοί			
Ευρωπαϊκό Δίκαιο			

Σημειώστε τον βαθμό ενδιαφέροντος κάθε νομικού κλάδου για την επιχείρηση.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τα εργαστηριακά μας μαθήματα περιλαμβάνουν γνώσεις πάνω στη δακτυλογραφία και την μάθηση μιας ξένης γλώσσας (Αγγλικά)

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ

Ξένη Γλώσσα

Αγγλικά			
Γαλλικά			
Ιταλικά			
Γερμανικά			

Δακτυλογραφία

Ελληνική			
Αγγλική			

Σημειώστε το βαθμό χρησιμότητας με X για ^{την}επιχειρήση σας

Για την κατοχή μιας ξένης γλώσσας θέλετε γνώσεις ορολογίας και τι είδους ορολογία;

α) Οικονομική

β) Τεχνική

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Είναι μια ομάδα μαθημάτων που διδασκόμαστε και θα θέλαμε να εξετάσουμε πόσο εσείς θεωρείτε αυτές τις γνώσεις απαραίτητες για την λειτουργία της επιχείρησής σας.

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Ψυχολογία των Επιχειρήσεων			
Αρχές συνεργατισμού			
Επιχείρηση και Κοινωνία			
Κοινωνιολογία της Ελλάδος			
Δημόσιες Σχέσεις			

Πως υλοποιούνται οι Δημόσιες Σχέσεις στην επιχείρησή σας;

Υπάρχει ξεχωριστό τμήμα Δημοσίων Σχέσεων;

ΝΑΙ _____

ΟΧΙ _____

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ

Τα Διοικητικά μαθήματα περιλαμβάνουν δύο κατηγορίες τα ειδικά και τα γενικά μαθήματα.

ΓΕΝΙΚΑ

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Επιχειρησιακή Επικοινωνία			
Οργάνωση και Διοίκηση			
Δημόσια Διοίκηση			
Συστήματα Πληροφορικής Διοίκησης (MIS)			

Σημειώνουμε με Χ το ενδιαφέρον από επιχείρηση

ΕΙΔΙΚΑ

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Οργάνωση Γραφείου- Μηχανοργάνωση			
Διοίκηση Προσωπικού			
Διοίκηση Παραγωγής			
Διοίκηση Μ.Μ.Ε.			
MARKETING			
Διοικητική Δεοντολογία			

Σημειώνουμε με X το ενδιαφέρον από επιχείρηση

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

1.Με δεδομένο ότι τα βασικότερα τμήματα της επιχείρησης είναι τα τμήματα: πωλήσεων, παραγωγής και οικονομικών υπηρεσιών, σε ποιά από αυτά παρουσιάζει αδυναμίες η επιχείρηση σας;

2.Οφείλονται οι αδυναμίες αυτές σε έλλειψη ικανών στελεχών;

3.Τι προσόντα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να είχαν αυτά τα στελέχη, για να μην υπάρχουν αυτά τα προβλήματα;

α) Τι συγκεκριμένες γνώσεις θα έπρεπε να είχαν;

4) Πιστεύετε ότι αν τα υπάρχοντα στελέχη, παρακολουθούσαν ένα σεμινάριο, χωρίς καμία επιβάρυνση της επιχείρησης για την απόκτηση γνώσεων, θα μειώνονταν τα προβλήματα;

5) Προς τα που πιστεύετε ότι πρέπει σήμερα να γίνονται οι εξειδικεύσεις στα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

6) Πιστεύετε ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μειονεκτούν και που;

7) Πιστεύετε ότι το MANAGEMENT στην Ελλάδα υστερεί;
Αν ΝΑΙ, γιατί κατά τη γνώμη σας.

8) Η επιχείρησή σας θεωρείται:

Μικρή

Μεσαία

Μεγάλη

Τι νομική μορφή έχει:

9) Μπορείτε να μας αναφέρετε τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε;

10.Βλέπετε ότι μπορεί να υπάρξει συνεργασία επιχειρήσεων
-εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σε ποιούς τομείς και πως;

11.Απασχολείτε ξένα στελέχη στην επιχείρησή σας;
Αν ναι, τι παραπάνω πιστεύετε ότι έχουν από τα ελληνικά;

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΡΕΥΝΑ

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να αναφέρουμε τις επιχειρήσεις που πήραν μέρος στην έρευνα μας ευχαριστώντας τις ταυτόχρονα για την προθυμία τους να συνεργαστούν μαζί μας καθώς και για τα πολύτιμα στοιχεία που μας πρόσφεραν.

1.Αχαΐα Κλάους	Αχαΐα
2.Δούρος Α.Ε.	>>
3.Μανιατόπουλος Α.Ε.	>>
4.Συρτέξ Α.Ε.	>>
5.Ελληνική Εταιρεία Εμφιαλώσεως	>>
6.Πλαστικά Καραχάλιος	>>
7.Συνεταιρισμός Γάλακτος ΠΡΩΤΟ	>>
8.ΒΙ.ΠΕΝ. Α.Ε.	>>
9.Μύλοι Αγ.Γεωργίου	>>
10.Ένωση Ποτοποιών Αχαΐας ΑΒΕΠΑ	>>
11.Δέλτα Α.Ε.	>>
12.ΑΜΓΡΕ Α.Ε. (MADISON)	>>
13.Κρητικός Α.Ε.	>>
14.Κουτσαντώνης Α.Ε.	>>
15.LOWENBREU Ζυθοποιΐα Ελλάδος	>>
16.Βιομηχανία παραγωγής αναψυκτικών Βάρδας	>>
17.ΕΛ.ΓΡΕΚΟ	Ζάκυνθος
18.Γεωργικός Συνεταιρισμός Ζακύνθου	>>
19.Τεχνοδομή Α.Ε.: Βιομηχανία σκυροδέματος	>>
20.Μπετοκιάτ Α.Ε.: Βιομηχανία σκυροδέματος	>>
21.Βουρτσής Βιομηχανία σκυροδέματος	>>

Τέλος θα θέλαμε να τονίσουμε ότι η επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας καθώς και τα αποτελέσματα τα οποία θα αρχίσουμε να παρουσιάζουμε παρακάτω δεν δίνονται ομαδοποιημέ-

να κατά κλάδο επιχείρησης ώστε να βγάλουμε ακόμα καλύτερα συμπεράσματα. Αυτό γιατί αφενός ο αριθμός των επιχειρήσεων δεν βοηθάει σε αυτό και αφετέρου η ύπαρξη μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων σημαίνει αυτόματα έντονη διαφοροποίηση στις απαντήσεις τους έστω και αν ανήκουν στον ίδιο κλάδο.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δώσουμε απαντήσεις στα ερωτήματα του Ερωτηματολογίου. Οι απαντήσεις αυτές θα βασίζονται πάνω στα ρηθέντα των επιχειρήσεων αλλά θα είναι γενικευμένες και όχι ανά επιχείρηση. Άλλωστε τα απαντημένα ερωτηματολόγια κάθε επιχείρησης αποτελούν ένα ένθετο μέρος, ένα ξεχωριστό τεύχος που θα συνοδεύει το παρόν.

Θα αρχίσουμε λοιπόν απαντώντας από το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου. Ο λόγος που αρχίζουμε κάπως ανάποδα είναι τεχνικός. Θέλουμε πριν δώσουμε στον αναγνώστη στοιχεία για το πρόγραμμα σπουδών μας να του δώσουμε μία εικόνα γύρω από τις επιχειρήσεις, τα προβλήματά τους, τη συνεργασία τους, τα στελέχη τους. Αυτό το θεωρούμε απαραίτητο για κάποιον που δεν έχει άμεση επαφή με την όλη έρευνα. Βέβαια εμείς κατά τη διεξαγωγή της έρευνας ερωτήσαμε στο τέλος τους επιχειρηματίες ή τα στελέχη τις ερωτήσεις του τρίτου μέρους γιατί στοχεύουμε στο να πάρουμε απαντήσεις πλήρεις και σαφείς. Ένας άλλος λόγος τέλος που καταφεύγουμε σε αυτόν τον αναχρονισμό είναι ότι το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου έχει απαντηθεί έμμεσα στα κεφάλαια που ακολουθούν (γύρω από τον κόσμο των επιχειρήσεων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων). Πουθενά αλλού όμως δεν βρίσκει ο αναγνώστης άμεσα και συγκεντρωτικά απαντημένο αυτό το τρίτο μέρος.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

1. Με δεδομένο ότι τα βασικότερα τμήματα της επιχείρησης είναι τα τμήματα: πωλήσεων, παραγωγής και οικονομικών υπηρεσιών, σε ποιό από αυτά παρουσιάζει αδυναμίες η επιχείρησή σας;

Εδώ πρέπει να πούμε ότι πλειοψηφία των Μ.Μ.Ε. που εξετάσαμε παρουσιάζει προβλήματα και στα τρία τμήματα. Προβλήματα στην παραγωγή (τεχνολογικός εξοπλισμός) μια και πρέπει να εκσυγχρονιστούν, προβλήματα χρηματοοικονομικά λόγω της περιορισμένης οικονομικής δυνατότητάς τους και τέλος προβλήματα πωλήσεων λόγω του ότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τον ανταγωνισμό των μεγάλων και δεν έχουν την δυνατότητα να προωθήσουν ένα προϊόν. Αντίθετα στις μεγάλες επιχειρήσεις μειώνονται τα χρηματοοικονομικά προβλήματα αλλά το πρόβλημα των πωλήσεων παραμένει οξύ. Επίσης παρουσιάζουν συχνά προβλήματα στην παραγωγή λόγω της μη υψηλής ποιότητας των πρώτων υλών.

2. Οφείλονται οι αδυναμίες αυτές σε έλλειψη ικανών στελεχών;

Είναι πολύ δύσκολο να απαντήσουμε. Η έρευνα μας απέδειξε ότι άλλες επιχειρήσεις αποδίδουν τις αδυναμίες αυτές στην έλλειψη ικανών στελεχών και άλλες όχι. Γενικά η πλειοψηφία των επιχειρήσεων πιστεύει ότι δεν λείπουν τόσο πολύ τα ικανά στελέχη. Εκείνο που όμως τα χαρακτηρίζει είναι συχνά η Ελληνική νοοτροπία που δεν αφήνει να δεθούν τα στελέχη οργανικά με την επιχείρηση, να δώσουν τον καλό τους εαυτό. Βέβαια εδώ ο καθένας μπορεί να αποδώσει τις ευθύνες όπου θέλει είτε στα στελέχη είτε στις Ελληνικές επιχειρήσεις.

3. Τι προσόντα πιστεύεται ότι θα έπρεπε να είχαν αυτά τα στελέχη, για να μην υπάρχουν αυτά τα προβλήματα;

1) Γνώση του αντικειμένου παραγωγής
2) Γνώση των συνθηκών της αγοράς και γνώσεις γύρω από ξένες αγορές.

3) Διοικητικά προσόντα

4) Καλύτερες εργασιακές σχέσεις.

α) Τι συγκεκριμένες γνώσεις θα έπρεπε να είχαν;

Ποικίλλουν ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης. Πάντως οι περισσότεροι ζητούν πτυχίο Α.Ε.Ι., μεταπτυχιακό στο εξωτερικό και προϋπηρεσία τριών ή πέντε χρόνων σε ανάλογα πόστα.

4. Πιστεύετε ότι αν τα υπάρχοντα στελέχη, παρακολουθούσαν ένα σεμινάριο, χωρίς καμία επιβάρυνση της επιχείρησης για την απόκτηση γνώσεων, θα μειώνονταν τα προβλήματα;

Ναι. Ευτυχώς έχουν αρχίσει και το πιστεύουν. Έτσι βλέπουμε αρκετές Μ.Μ.Ε. να συμμετέχουν σε σεμινάρια που διοργανώνει το ΕΛΚΕΠΑ, ο ΟΑΕΔ κ.ά.. Και είναι πολύ σημαντικό να καταλάβει επιτέλους ο επιχειρηματίας ότι δεν είναι ο παντογνώστης. Επίσης αρκετές μεγάλες επιχειρήσεις διοργανώνουν οι ίδιες εσωτερικά σεμινάρια.

5. Προς τα που πιστεύετε ότι πρέπει να γίνονται σήμερα οι εξειδικεύσεις στα εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Πολλές Μ.Μ.Ε. και μεγάλες ζητούν Οικονομολόγους. Είναι χαρακτηριστική η ζήτηση οικονομολόγων με προσόντα και γνώσεις γύρω από την αγορά και το κύκλωμα (προϊόν-τιμή-προώθηση). Επίσης ζητούν εξειδικεύσεις για το MARKETING, διαφήμιση και το χειρισμό Η/Υ.

6. Πιστεύετε ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μειονεκτούν και που;

Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι μειονεκτούν γιατί υπάρχει μεγάλη ελευθερία στη λειτουργία τους. Έχει επεισέλθει οικονομτισμός μετατρέποντας τα σε συνδικαλιστικά κέντρα και δεν παρέχεται υψηλή ποιότητα γνώσεων κυρίως γιατί δεν υπάρχει υψηλό επίπεδο μορφώσεως στους εκπαιδευτικούς. Αποτέλεσμα όλων είναι να παίρνουν οι σπουδαστές πτυχία χωρίς το ανάλογο επίπεδο γνώσεων.

7. Πιστεύετε ότι το MANAGEMENT στην Ελλάδα υστερεί; Αν ναι, γιατί κατά τη γνώμη σας.

Πιστεύουν ότι διακατεχόμαστε από <<δημοσιούπαλληλικές τάσεις>> με συνέπεια να εμφανίζουμε αδράνεια μια και στην Ελλάδα δυστυχώς Δ.Υ. σημαίνει συχνά μη παραγωγικός, μη καινοτόμος, μη νεωτεριστής. Γενικά εκτός ότι δεν έχουμε τις κατάλληλες διοικητικές γνώσεις πολλοί πιστεύουν ότι δεν έχουμε και την κατάλληλη νοοτροπία που έχουν οι ξένοι.

8. Η επιχείρησή σας θεωρείται:

Μικρή (5)

Μεσαία (6)

Μεγάλη (10)

Τι νομική μορφή έχει:

Η συνήθης μορφή που συναντήσαμε ήταν Α.Ε.

9. Μπορείτε να μας αναφέρετε τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζετε;

1. Πωλήσεις

2. Χρηματοδότηση-Οικονομική αστάθεια

3. Τεχνολογικός εξοπλισμός

(4) Διαφήμιση-προβολή

(5) MARKETING

(6) Παραγωγή (πρώτες ύλες).

10. Βλέπετε ότι μπορεί να υπάρξει συνεργασία επιχειρήσεων-εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σειριοίς τομείς και πως;

Όλες οι επιχειρήσεις μιλούν για κάποια συνεργασία επιχειρήσεων_εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μια συνεργασία που την εννοούν στο επίπεδο εργατοτεχνιτών (προμήθεια από τα Ε.Ι. Εργατικού Δυναμικού και κατωτέρων στελεχών). Όμως η συνεργασία σταματά εδώ. Εξακολουθούν ακόμα να μη δίνουν σημασία στη θεωρία (παρά μόνο στην πείρα) και γι' αυτό δεν δέχονται κάποια νέα αντιληψη. Γενικά θεωρούν τα Ε.Ι. πηγές άντλησης ανθρωπινου δυναμικού και τίποτε άλλο. Συνέπεια άλλωστε της μη συνεργασίας των επιχειρήσεων με τα Ε.Ι. ήταν η άρνηση των περισσότερων να μας δεχθούν.

11. Απασχολείτε ξένα στελέχη στην επιχείρησή σας; Αν ναι, τι παραπάνω πιστεύετε ότι έχουν από τα ελληνικά;

Όχι δεν απασχολούν ξένα στελέχη. Όμως πολλοί είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι τα ξένα στελέχη υπερτερούν από τα ελληνικά κυρίως σε γνώσεις και νοοτροπία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Συνέχεια)

α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Στον τομέα των οικονομικών, οι επιχειρήσεις μας προσδιόρισαν μιá ανάγκη τους για γνώσεις που έχουν άμεση σχέση με το οικονομικό περιβάλλον και τη δραστηριότητά τους μέσα σε αυτό, παρά για θεωρητικές γνώσεις.

Αναλυτικά τώρα όσον αφορά τις γνώσεις <<Μακροοικονομίας - Μικροοικονομίας>>, οι επιχειρήσεις δεν απαιτούν ιδιαίτερες γνώσεις των διαφόρων οικονομικών θεωριών. Ένα μέσο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι γνώσεις αυτές για τις μικρές επιχειρήσεις. Αντίθετα οι μεγάλες ζητούν γνώσεις πιο σύγχρονες και πιο άμεσα εφαρμόσιμες. Αποτέλεσμα αυτού είναι το <<Διεθνές Εμπόριο>> να κερδίζει το ενδιαφέρον των μικρών και κυρίως των μεγάλων επιχειρήσεων καθώς οι γνώσεις ανάλυσης της αγοράς συναλλάγματος, εισαγωγών και εξαγωγών, προστατευτικού και ελεύθερου εμπορίου ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις. Το <<Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες>> είναι άλλος ένας τομέας που ενδιαφέρει μιás και το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας μας καθώς και η νομισματική και πιστωτική πολιτική αγγίζουν καθημερινά τις επιχειρήσεις. Η ανάλυση επίσης της σύγχρονης οικονομικής κατάστασης της χώρας μας <<Ελληνική οικονομία>> δεν αφήνει καθόλου αδιάφορες τις επιχειρήσεις. Οι εκάστοτε κυβερνητικοί στόχοι, και πολιτικές που ακολουθούνται, οι οικονομικές δυνατότητες της χώρας στο σημείο που μπορεί να αναπτυχθούν αποτελούν στοιχεία που κάθε επιχείρηση θα ήθελε να γνωρίζει τα στελέχη της. Όμως στο σημείο αυτό θα πρέπει να πούμε ότι η διδασκαλία αυτών των γνώσεων είναι ελλιπής και ανεπαρκής. Τόσο η έλλειψη καταρτισμένων ανθρώπων ώστε να μεταδώσουν αυτό το αντικείμενο στους σπουδαστές, όσο και η ανύπαρκτη ή μη σύγ-

χρονη βιβλιογραφία στερούν από τους σπουδαστές και τα αυριανά στελέχη, γνώσεις του ίδιου τους του Οικονομικού περιβάλλοντος.

Στον αντίποδα όλων αυτών βρίσκεται η <<Στρατηγική της Ανάπτυξης>>. Η οικονομική ανάπτυξη, ο πληθωρισμός, ο ρόλος των συντελεστών στην παραγωγή, το κόστος και οι περιορισμοί της ανάπτυξης λίγο ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις μιάς και αποτελούν θεωρίες που για τις μεν μικρές φαίνονται ως μη άμεσα εφαρμόσιμες για τις δε μεγάλες παραμένουν θεωρίες. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε την έκπληξή μας γιατί πιστεύουμε ότι έστω και σαν θεωρία η Στρατηγική της ανάπτυξης θα εφαρμόζονταν από τα επιχειρηματικά στελέχη. Ίσως φαίνεται ότι στην Ελλάδα τα μεγάλα συγκροτήματα εταιρειών ή βαδίζουν ξέχωρα από τους στόχους του κράτους ή οδηγούν αυτές το κράτος και επομένως κατευθίνουν τον πληθωρισμό και την ανεργία.

Η <<Επιχειρησιακή Έρευνα>> ενδιαφέρει αρκετά σαν γνωστικός τομέας. Οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν εφαρμόσει τον προγραμματισμό τόσο βραχυχρόνια όσο και μακροχρόνια και έχουν σχεδιάσει εναλλακτικές λύσεις. Αντίθετα οι μικρές αν και δέχονται τη χρησιμότητα της <<επιχειρησιακής έρευνας>> εν τούτοις παραδέχονται συχνά ότι δεν έχουν το ανάλογο γνωστικό επίπεδο να την εφαρμόσουν.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τη <<Χρηματοδοτική Διοίκηση>>. Και εδώ οι μικρές πιστεύουν ότι το γνωστικό αυτό αντικείμενο θα τους έλυσε κάποια προβλήματα, αλλά αφ' ενός λίγα στελέχη τους κατέχουν αυτό το γνωστικό αντικείμενο και αφ'ετέρου φοβούνται να κάνουν οικονομικά ανοίγματα και να αξιολογήσουν επενδυτικές ευκαιρίες. Οι μεγάλες επιχειρήσεις

δείχνουν ενδιαφέρον αλλά εδώ τα πράγματα είναι πιο πολύπλοκα, έτσι ώστε μιάς χρηματοδοτικής φύσεως απόφαση να μην είναι αποτέλεσμα ενός μέσου διοικητικού στελέχους, αλλά κάποιον ανώτερον σε συνδυασμό με τις γνώσεις εκτιμήσεις και συμβουλές νομικών και οικονομικών παραγόντων.

Τελειώνοντας θα πρέπει να πούμε ότι σαν Τ.Ε.Ι. θα πρέπει να δώσουμε ακόμα μεγαλύτερο βάρος στην Επιχειρησιακή Έρευνα, στη Χρηματοδότηση το Διεθνές Εμπόριο και την Ελληνική Οικονομία ώστε να τελειοποιηθούν οι γνώσεις των σπουδαστών και να μπορέσουν τα στελέχη που θα βγουν από αυτά να καλύψουν τα κενά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ώστε αυτές να βρουν το δρόμο της οικονομικής επιτυχίας.

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Μακροοικονομία Μικροοικονομία	6	7	8
Διεθνές Εμπόριο	12	4	5
Στρατηγ. της Ανάπτυξης	7	9	5
Ελληνική Οικονομία	15	4	2
Χρήμα και Τράπεζες	18	3	0
Επιχ. Έρευνα	13	8	0
Χρηματοδοτική Διοίκηση	15	6	0

Β. ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ

Οι λογιστικές γνώσεις ενδιαφέρουν πολύ τις επιχειρήσεις. Έτσι ανάλογα με τη νομική τους μορφή οι επιχειρήσεις ζητούν είτε γνώσεις λογιστικής Ο.Ε., είναι γνώσεις λογιστικής Α.Ε. Ειδικά στις ΜΜΕ υπάρχει έντονη ζήτηση για λογιστικά-φορο-

λογικά θέματα μιά και αυτά αποτελούν συχνά πονοκέφαλο γι'αυτές. Στις μεγάλες επιχειρήσεις παρατηρούμε μια κάποια μείωση του ενδιαφέροντος για γνώσεις λογιστικών εγγραφών, λοο-λογισμών κ.λ.π. αφού αυτά αποτελούν αντικείμενο των λογιστών. Αντίθετα ζητούν από τα στελέχη τους τη γνώση <<Λογιστικής Κό-στους>> καθώς και τη δυνατότητα σύνδεσης της Λογιστικής με άλλους τομείς γνώσεων, όπως τη Λήψη αποφάσεων και τους Ηλεκ-τρονικούς Υπολογιστές.

Εν όψει λοιπόν του μεγάλου ενδιαφέροντος των επιχειρή-σεων για τα λογιστικά θα πρέπει τα Τ.Ε.Ι. να συστηματοποι-ήσουν τη διδασκαλία των λογιστικών και να γίνεται όσο το δυ-νατόν πρακτικά και όχι θεωρητικά.

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Γενικές αρχές Λογιστικής	15	5	1
Λογιστική Εταιρειών Α.Ε.	16	4	1
Λογιστική Εταιρειών Ο.Ε.	11	6	4

γ. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Τα μαθηματικά περιλαμβάνουν:

- I) Γενικά μαθηματικά
- II) Οικονομικά μαθηματικά
- III) Στατιστική Επιχειρήσεων

Η χρησιμότητα των Γενικών Μαθηματικών όπως απέδειξε η έρευνά μας είναι από ελάχιστη έως μηδαμινή για τις επιχει-ρήσεις. Γνώσεις γραμμικής άλγεβρας και πραγματικές συναρ-τήσεις μεταβλητών δεν χρησιμοποιούνται παρά μόνο στην επι-χειρησιακή έρευνα και σε προβλήματα Η/Υ.

Βέβαια δεν αρνούμαστε τη χρησιμότητα αυτών των γνώσεων. Πιστεύουμε όμως ότι έχουν τεθεί για μάθηση σε λάθος χρονική στιγμή μια και η διδασκαλία τους στα Τ.Ε.Ι. έχει σα σκοπό περισσότερο να καλύψει τα κενά των αποφοίτων των Τεχνικών Λυκείων που έχουν εισαχθεί στα Τ.Ε.Ι., μιά και οι απόφοιτοι των Γενικών Λυκείων έχουν γνώση αυτών των αντικειμένων.

Αντίθετα τα Οικονομικά μαθηματικά (τόκοι, ράντες, ανατοκισμός κ.λ.π.) ενδιαφέρουν πολύ και τις μικρές και τις μεγάλες επιχειρήσεις λόγω της καθημερινής τους εφαρμογής. Όμως θα πρέπει να πούμε ότι η διδασκαλία τους στα Τ.Ε.Ι. δεν γίνεται με τρόπο προσιτό και κατανοητό έτσι ώστε να καταντούν συχνά μισητά. Τέλος τη Στατιστική των επιχειρήσεων βρίσκει αρκετό ενδιαφέρον στις μεγάλες επιχειρήσεις αφού λόγω του αρκετού αριθμού των απασχολουμένων σ'αυτές και του μεγάλου όγκου των συναλλαγών, συχνά χρειάζεται να καταφεύγουν στη συλλογή στοιχείων, προκειμένου να εξασφαλίσουν χρήσιμες προβλέψεις και συμπεράσματα.

ΓΝΩΣΕΙΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ		
	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Γενικά Μαθηματικά	2	7	12
Οικονομικά Μαθηματικά	12	7	2
Στατιστική Επιχειρήσεων	14	3	4

6. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ

Οι γνώσεις γύρω από τους Η/Υ και τη μηχανοργάνωση θεωρήθηκαν απαραίτητες από τις επιχειρήσεις. Οι Η/Υ έχουν εισχωρήσει για τα καλά στην λειτουργία των επιχειρήσεων. Έτσι

συναντήσαμε μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες χρησιμοποιούσαν ευρύτατα τους Η/Υ.

Η μεθοδοσσία τους, διάφορες στατιστικές, πληροφορίες, ο έλεγχος των αποθηκών, οι πελάτες περνούσαν από Η/Υ. Ποικίλες γλώσσες συντελούσαν σε αυτή τη διαδικασία ενδεικτικά αναφέρουμε τις PASCAL-C, BASIC, COBOL, ABG₃. Αντίθετα στις περισσότερες μικρές επιχειρήσεις υπήρχαν έντονα προβλήματα μηχανογράφησης. Όσο και αν ακούγεται παράξενο, συναντήσαμε επιχειρήσεις^{που} είχαν μεν Η/Υ αλλά τον είχαν στο κιβώτιο μια και δεν είχαν άνθρωπο να τον χειριστεί. Βέβαια είναι γεγονός ότι ειδικά στον Πατραϊκό χώρο λείπουν ή είναι λίγοι οι χειριστές Η/Υ. Αυτή η διαπίστωση είναι πολύ σημαντική όχι μόνο γιατί σε μια εποχή που η ανεργία είναι πρόβλημα εμφανίζεται κάποιος κλάδος εργασίας ως μη κορεσμένος αλλά και γιατί αυτή η ανάγκη εντοπίζεται στις ΜΜΕ που πρέπει να αποτελούν στόχο των Τ.Ε.Ι. αλλά και της οικονομίας γενικότερα αφού βρίσκονται στο περασμα από την αφάνεια και την οικογενειοκρατία στην οργάνωση προκειμένου να επιβιώσουν και να πιάσουν τους ρυθμούς ανάπτυξης της εποχής μας.

Όμως η διδασκαλία των Η/Υ στο Τ.Ε.Ι. αν και χρονικά καλύπτει τρία εξάμηνα εν τούτοις με τον τρόπο που γίνεται δεν προσφέρει παρά ελάχιστα στους σπουδαστές έτσι ώστε να μην τους δίνει κανένα ουσιαστικό εφόδιο. Η έλλειψη ικανών καθηγητών σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό σπουδαστών και την μη σύνδεση των Η/Υ με άλλα γνωστικά πεδία. (Στατιστική, Λογιστική, Επιχειρησιακή Έρευνα) κάνουν ανεπαρκή τη διδασκαλία τους.

	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Ηλεκτρ. Υπολογιστές	12	8	1

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΝΟΜΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ένα μεγάλο ποσοστό στο περίγραμμα σπουδών του τμήματος μας καταλαμβάνουν τα νομικά μαθήματα. Αυτά τα έχουμε χωρίσει σε τρεις κατηγορίες:

α) Ιδιωτικό δίκαιο, β) Δημόσιο, γ) Διεθνές δίκαιο.

Γενικά το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για νομικές γνώσεις κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Αυτό γιατί όλες οι επιχειρήσεις έχουν κάποιον (ή κάποιους ανάλογα με το μέγεθός τους) νομικούς συμβούλους οι οποίοι χειρίζονται τα νομικά τους ζητήματα. Έτσι δεν απαιτούν από ένα στέλεχος ιδιαίτερες νομικές γνώσεις. Βέβαια κάθε στέλεχος (κατώτερο, μέσο ή ανώτερο) καλό θα είναι να γνωρίζει στοιχειώδη πράγματα γύρω από το Αστικό Δίκαιο ή το Συνταγματικό. Χρειάζεται επίσης να ξέρει κάπως περισσότερα γύρω από το Εμπορικό ή το Εργατικό Δίκαιο ενώ οι γνώσεις Δημοσιονομικής Νομοθεσίας ή Διεθνούς Δικαίου θα του φανούν αρκετά χρήσιμες στις σχέσεις του με το Κράτος και τους Διεθνείς οργανισμούς (π.χ. Ε.Ο.Κ.)

Όμως με δεδομένο πρώτον ότι οι νομικές διατάξεις συνεχώς εξελίσσονται ακολουθώντας την εξελικτική πορεία της κοινωνίας μας και δεύτερο ότι οι νομικοί σύμβουλοι είναι απαραίτητοι στις επιχειρήσεις θα τονίσουμε για άλλη μια φορά την όχι μεγάλη χρησιμότητα των νομικών γνώσεων σε σχέση με άλλους τομείς για ένα Διοικητικό στέλεχος.

Βέβαια θα ήταν παρακινδυνευμένο να προτείνουμε ουσιαστική μείωση των διδασκόντων ωρών για τα Νομικά μαθήματα στα Τ.Ε.Ι..

Αντί αυτού λοιπόν ζητάμε τον περιορισμό της διδασκαλίας σε βασικές γνώσεις και όχι την επέκταση σε λεπτομέρειες

	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Αστικό Δίκαιο	6	6	9
Εμπορικό Δίκαιο	11	5	5
Εργατικό Δίκαιο	14	2	5
Δημ/κή Νομοθεσία	8	7	6
Συνταγματικό Δίκαιο	2	6	13
Διεθνείς Οργανισμοί	3	6	12
Ευρωπαϊκό Δίκαιο	7	8	6

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Στα εργαστηριακά μαθήματα εκτός των Η/Υ που προηγουμένως αναφέραμε συμπεριλαμβάνουμε και τη διδασκαλία ξένης γλώσσας (Αγγλικά) και Ελληνικής και Αγγλικής Δακτυλογραφίας. Όσον αφορά την ξένη γλώσσα όλες οι επιχειρήσεις έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την Αγγλική γλώσσα αφού η γλώσσα αυτή έχει κατορθώσει να επικρατήσει στις συναλλαγές μας με πολλές χώρες.

Σε έρευνα που κάναμε γύρω από το ενδιαφέρον για γνώση της Γερμανικής, Ιταλικής και Γαλλικής γλώσσας αξίζει να σημειώσουμε ότι η ζήτηση της Γερμανικής γλώσσας είναι κάπως αυξημένη λόγω της ιδιομορφίας που παρουσιάζει ο Πατρίκιος χώρος εξαιτίας των συναλλαγών του με την Δυτ.Γερμανία. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει και η γνώση Εμπορικής αλληλογραφίας που όπως είναι γνωστό διδάσκεται στα Τ.Ε.Ι. (Εμπορικά Αγγλικά).

Η χρησιμότητα τώρα της Ελληνικής και Αγγλικής δακτυλογραφίας είναι αποδεκτή από πολλές επιχειρήσεις αφού η γνώση

τους αποτελεί προσόν για ένα κατώτερο ή μέσο στέλεχος, τη στιγμή μάλιστα που η γνώση Δακτυλογραφίας διευκολύνει και τον χειρισμό Η/Υ. Από την έρευνά μας τέλος προέκυψε η ανάγκη να γνωρίζουν οι σπουδαστές TELEX και Στενογραφία. Και αυτός ο τομέας όπως και ο χειρισμός Η/Υ παρουσιάζει κενά δεδομένου ότι λίγοι κατέχουν αυτό το αντικείμενο. Και εδώ λοιπόν μας δίνεται η ευκαιρία σαν Τ.Ε.Ι. να τελειοποιήσουμε τις γνώσεις των Διοικητικών στελεχών που βγάζουμε στην αγορά, προσθέτοντας αυτά στο πρόγραμμα σπουδών.

	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Αγγλικά	17	4	0
Γαλλικά	3	7	11
Γερμανικά	7	8	6
Ιταλικά	5	7	9
Ελληνική Δακτυλ.	13	4	4
Αγγλική Δακτυλ.	8	4	9

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ο τομέας αυτός είναι ο πιο ευαίσθητος στην έρευνά μας. Αυτό γιατί από τα αποτελέσματα της είμαστε αναγκασμένοι να πούμε ότι λίγο ενδιαφέρον προξένησε στις επιχειρήσεις. Είναι πράγματι λυπηρό να συναντάς διευθυντές επιχειρήσεων, να έχεις την αίσθηση ότι μιλάς με μορφωμένους ανθρώπους και να σου απαντούν ότι λίγο ενδιαφέρονται για την <<Ψυχολογία των επιχειρήσεων>> (Ανθρώπινες σχέσεις στην εργασία). Τότε πλέον τι να τους ρωτήσεις για την αναγκαιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων στην εργασία ή τη δημιουργία ενδοϋπηρεσιακού κλίματος, συνεργασίας ή τον ρόλο της ηγεσίας στην ανάπτυξη σχέσεων.

Και όμως είσαι αναγκασμένος να προχωρήσεις ατάραχος ρωτώντας τους για τη χρησιμότητα γνώσεων <<Ελληνικής Κοινωνιολογίας>>. Πολύ μικρή όμως συσχέτιση θα βρουν ανάμεσα στις πληθυσμιακές τάσεις, την οικονομική ανάπτυξη και την αστικοποίηση. Και όταν πια αρχίσεις να ρωτάς για τις κοινωνικές ευθύνες των επιχειρήσεων και την αλληλεπίδραση επιχείρησης και κοινωνίας τότε πιθανόν να τους πιάσεις αδιάβαστους. Βέβαια δεν γεννάται λόγος να μιλήσεις για <<Αρχές συνεργατισμού>>.

Με όλα τα παραπάνω δεν επιχειρήσαμε να μειώσουμε το επίπεδο κάποιων επιχειρηματιών ή ανωτέρων στελεχών τα οποία είχαν μάλιστα την ευγενική καλοσύνη σε αντίθεση με πολλά άλλα να μας δεχθούν να συζητήσουμε. Απλώς όμως είμαστε υποχρεωμένοι να φέρουμε στο φως τα πραγματικά αποτελέσματα της έρευνάς μας. Και όπως πολλές φορές διαπιστώσαμε αδυναμίες στη λειτουργία των Τ.Ε.Ι. (και παρακάτω θα αναφέρουμε ακόμα περισσότερες), έτσι είμαστε υποχρεωμένοι να τονίσουμε μία διαφορετική πραγματικότητα που υπάρχει στις επιχειρήσεις σε σχέση με τη θεωρητική κατάρτιση που μας παρέχεται στα ΤΕΙ. Απλά λοιπόν λίγες επιχειρήσεις πέρα από το χρηματικό κέρδος βλέπουν και το κοινωνικό.

Φτάνουμε λοιπόν στο τελευταίο γνωστικό ^{αντικείμενο} αυτού του τομέα τις Δημόσιες Σχέσεις. Εδώ το ενδιαφέρον τόσο από τις μεγάλες όσο και από τις ΜΜΕ είναι πολύ υψηλό. Όλοι λοιπόν μιλούν για Δημόσιες Σχέσεις, για κάτι που πολλοί το ακούνε, λιγότεροι το καταλαβαίνουν και ακόμα πιο λίγοι το υλοποιούν. Βέβαια ελάχιστοι είναι εκείνοι που μπορούν να εφαρμόσουν σωστά τις Δημόσιες Σχέσεις. Φυσικό λοιπόν είναι να μην έχουν κάποιο υπόβαθρο. Και το ΤΕΙ όμως στον τομέα αυτό υστερεί αρκετά. Το μάθημα διδάσκεται σε ένα μόνο εξάμηνο και εντελώς θεωρητικά.

	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Ψυχολογία Επιχειρήσεων	5	7	9
Αρχές συνεργατισμού	5	6	10
Επιχείρηση-κοινωνία	7	10	4
Κοινωνιολ. της Ελλάδος	3	6	12
Δημόσιες Σχέσεις	15	6	0

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Αυτά αποτελούν τον τελευταίο τομέα γνώσεων που διδασκόμαστε και ίσως τον πιο σημαντικό δεδομένου ότι το αντικείμενό τους ταυτίζεται με τις σπουδές μας. Είναι μαθήματα που αναφέρονται γύρω από την οργάνωση και την Διοίκηση γενικά και γύρω από την Διοίκηση των κυρίων μερών μιάς επιχείρησης (χρηματοδότηση, παραγωγή, προσωπικό, MARKETING).

Είναι λοιπόν φυσικό η Οργάνωση και Διοίκηση να παρουσιάζει πολύ υψηλό ενδιαφέρον από όλες τις επιχειρήσεις. Είναι αξιοσημείωτο ότι πολλές επιχειρήσεις μας τόνισαν ότι οργανωτικά δεν είναι τέλειες αλλά παρουσιάζουν κενά. Εδώ οι γνώσεις που παρέχει το ΤΕΙ φαίνονται να είναι πλήρεις.

Τα <<Συστήματα πληροφοριών και Διοίκησης>> παρουσίασαν ένα μέσο ενδιαφέρον για τις επιχειρήσεις όπως άλλωστε και η <<Επιχειρησιακή επικοινωνία>>. Αυτό γιατί λίγες επιχειρήσεις είναι τόσο εκσυγχρονισμένες και με μοντέρνες αντιλήψεις ώστε να έχουν κατακτήσει αυτές τις γνώσεις. Γενικά υστερούν αρκετά σε αυτούς τους τομείς. Είναι σημαντικό ότι το παραδέχονται και σε σχέση με άλλους τομείς δείχνουν μιά προθυμία να ακολουθήσουν νέες ιδέες.

Η <<Δημόσια Διοίκηση>> λόγω της ιδιαιτερότητας της αναφέρεται στην οργανωτική και επιχειρηματική δραστηριότητα στον χώρο του δημοσίου τομέα) παρουσιάζει όπως αναμένεται χαμηλό ενδιαφέρον.

Τώρα όσον αφορά τα ειδικά μαθήματα το ενδιαφέρον είναι σαφώς μεγαλύτερο από τα γενικά.

Γνώσεις γύρω από <<Διοίκηση προσωπικού>>, <<Οργάνωσης Γραφείου>> ή από <<Διοίκηση παραγωγής>> ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις κυρίως λόγω του ότι σε αυτούς τους τομείς παρουσιάζουν προβλήματα.

Επίσης πολύ υψηλό ενδιαφέρον υπάρχει για το MARKETING αλλά και εδώ οι επιχειρήσεις συναντούν δυσκολίες στην εφαρμογή του, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν πολλοί ειδικευμένοι σε αυτόν τον τομέα και προσπαθούν να καλύψουν τα κενά τους με συμμετοχές στελεχών τους σε κάποια σεμινάρια.

Ακόμα η έρευνα έδειξε ότι υπάρχει μεγάλη ζήτηση για γνώσεις γύρω από <<Διαφήμιση>> και <<Συστήματα προβολής>>. Εδώ βέβαια το ΤΕΙ υστερεί καθώς διδάσκεται μόνο MARKETING και αυτό όχι με αποτελεσματικό τρόπο.

Τέλος η <<Διοικητική Δεοντολογία>> δεν παρουσιάζει το αναμενόμενο ενδιαφέρον σε συνέπεια του ότι οι επιχειρήσεις στην χώρα μας δεν δίνουν την ανάλογη σημασία στον ανθρώπινο παράγοντα και την διαδραμάτιση ρόλων.

	ΥΨΗΛΟ	ΜΕΣΟ	ΧΑΜΗΛΟ
Επιχ. επικοινωνία	14	5	2
Οργάνωση-Διοίκηση	15	5	1
Δημόσια Διοίκηση	5	6	10
Συστήματα πληροφοριών	9	9	3
Οργάνωση Γραφείου	19	1	1
Διοίκηση προσωπικού	16	3	2
Διοίκηση παραγωγής	19	0	2
Διοίκηση ΜΜΕ	10	1	10
MARKETING	17	3	1
Διοικητική Δεοντολογία	5	4	12

5. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Στο μέρος αυτό θα κάνουμε μιά αναφορά στις επιχειρήσεις. Αυτές άλλωστε αποτέλεσαν το σκελετό πάνω στον οποίο στηρίχθηκε η έρευνά μας και από αυτές θα εξαχθούν τα όποια συμπεράσματά μας. Επίσης με δεδομένο ότι σε ένα μετέπειτα στάδιο της εργασίας μας θα παρουσιάσουμε κάποιες προτάσεις για τα Τ.Ε.Ι. γενικά και τον κλάδο μας (Διοίκηση Επιχειρήσεων) ειδικά, έχοντας αυτόματα γίνει κριτές των θετικών ή αρνητικών σημείων των Τ.Ε.Ι. θεωρούμε απαραίτητο να αναφερθούμε και στις επιχειρήσεις.

α. Ημεμερινά προβλήματα των επιχειρήσεων.

Τα προβλήματα αλλού εμφανίζονται κοινά τόσο για τις ΜΜΕ όσο και για τις μεγάλες και αλλού παρουσιάζουν μιά διαφοροποίηση που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες όπως το αντικείμενο της επιχείρησης, η θέση της στην αγορά, η ευνοϊκή ή μη μεταχείριση από το Κράτος.

Γενικά οι ΜΜΕ παρουσιάζουν συχνά πληθώρα προβλημάτων. Βέβαια δε μπορούμε να κρύψουμε την ικανοποίησή μας συναντώντας ΜΜΕ που βρίσκονται σε ανοδική πορεία, παρουσιάζουν σχετικά μικρά προβλήματα και γενικά αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση. Όμως η πλειοψηφία των έδειξε προβλήματα τόσο στην παραγωγή όσο και στις πωλήσεις και τη χρηματοδότηση.

Τα προβλήματα στην παραγωγή είναι κυρίως προβλήματα τεχνολογικού εξοπλισμού μια και δεν έχουν εκσυγχρονιστεί, χρησιμοποιούν παλαιωμένο μηχανικό εξοπλισμό και δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό.

Στο τομέα των πωλήσεων τώρα συνεχίζουν να έχουν έντονα προβλήματα αφού παραδέχονται αδυναμίες στο δίκτυο πωλήσεων, απειρία των ίδιων ή των στελεχών τους, άγνοια σχετικά με το

MARKETING και φόβο και καχυποψία σχετικά με την προβολή, τη διαφήμιση και τα αποτελέσματά της.

Τέλος για μας το βασικότερο πρόβλημα τους το εντοπίζουμε στον τομέα της χρηματοδότησης. Είναι γεγονός ότι από αυτές τις μικρές επιχειρήσεις λείπουν τα κεφάλαια. Μα πέρα από αυτό λείπει η νοοτροπία του επιχειρηματία, του ανθρώπου που ρισκάρει. Φοβούνται να κάνουν οικονομικά ανοίγματα, δεν εκμεταλλεύονται την προνομιακή μεταχείριση του Κράτους ως προς τις ΜΜΕ και γενικά κατέχονται από κλίμα μοιρολατρίας, εξάρτησης, ηττοπάθειας.

Οι μεγάλες τώρα επιχειρήσεις παρουσιάζουν έντονο το πρόβλημα των πωλήσεων. Δεν μπορούν συχνά να αντιμετωπίσουν το ντόπιο και ξένο ανταγωνισμό, δεν έχουν σωστά δίκτυα πωλήσεων, δεν έχουν στελέχη ειδικευμένα γύρω από το MARKETING, τη διαφήμιση και τα συστήματα προβολής.

Γύρω από την παραγωγή παρουσιάζουν συχνά προβλήματα από την όχι υψηλή ποιότητα των πρώτων υλών, ενώ τα προβλήματα Τεχνολογικού Εξοπλισμού είναι σαφώς λιγότερα από τις ΜΜΕ. Όμως παρουσιάζουν συχνά το πρόβλημα του υψηλού κόστους παραγωγής αφού το τελικό προϊόν επιβαρύνεται με το κόστος της διαφήμισης.

Στο χρηματοοικονομικό τομέα τα προβλήματα δεν είναι τόσο έντονα. Βέβαια δεν έχουν μεγάλη χρηματοδοτική ευχέρεια για επενδύσεις αλλά τουλάχιστον έχουν το επενδυτικό πνεύμα.

β. Επιχειρησιακά Στελέχη

Θέλοντας να κάνουμε μια αξιολόγηση των στελεχών που συναντήσαμε θα πρέπει να χωρίσουμε και πάλι τα στελέχη ανάλογα με τις επιχειρήσεις. Έτσι στις ΜΜΕ συναντήσαμε στελέχη που στην πλειοψηφία τους είχαν ελλιπή και χαμηλή κατάρτιση.

Αντίθετα στις μεγάλες συναντήσαμε στελεχά που μπροστά τους εμείς σαν απόφοιτοι ΤΕΙ υστερούσαμε. Τα περισσότερα από αυτά είχαν πτυχίο ΑΕΙ μεταπτυχιακό και αρκετή προϋπηρεσία-πείρα. Αυτά άλλωστε είναι τα προσόντα που ζητούν σήμερα οι επιχειρήσεις. Και για το μεν πτυχίο ΑΕΙ και τα μεταπτυχιακά μπορεί κανείς να τα αποκτήσει εκείνο που δεν καταλάβαμε όμως είναι πως και που θα αποκτήσει κανείς αυτήν την πενταετή συνήθως πείρα όταν όλες οι επιχειρήσεις τη θεωρούν αναγκαία για την πρόσληψη ενός στελέχους.

Γενικά όμως αρκετές επιχειρήσεις (κυρίως μεγάλες) πιστεύουν ότι για τα προαναφεθέντα προβλήματα φταίει ως ένα βαθμό η έλλειψη ικανών στελεχών. Αυτό, γιατί τα ελληνικά στελέχη, όπως ισχυρίζονται, συχνά δεν έχουν επαρκή γνώση του αντικειμένου παραγωγής, ούτε των συνθηκών της ντόπιας και ξένης αγοράς. Επίσης συχνά μιλούν για έλλειψη Διοικητικών προσόντων αφού η Ελληνική νοοτροπία της μη οργανικής σύνδεσης των στελεχών με τις επιχειρήσεις δεν αφήνει τα στελέχη να δώσουν τον καλό τους εαυτό για την επιχείρηση. Βέβαια σαν πραγματικότητα αυτό το γεγονός το δεχόμαστε αν αναλογιστούμε ότι τα ανώτερα στελέχη που απέτυχαν στην Ιαπωνία συχνά φθάνουν ως την.....αυτοκτονία!!! Αντίθετα τα δικά μας συχνά δεν αισθάνονται την παραμικρή ευθύνη. Όμως επιφυλασσόμαστε στο να επιρρίψουμε ευθύνες στα Ελληνικά στελέχη πιστεύοντας ότι στο κλίμα ανευθυνότητας μερίδιο έχουν και οι επιχειρήσεις με την μη σωστή συμπεριφορά τους προς στα στελέχη (Αναγνώριση αξίας τους, δυνατότητα προώθησης). Παρόλα αυτά όμως σε καμμία από τις επιχειρήσεις που βοήθησαν στην έρευνά μας δεν συναντήσαμε το φαινόμενο να απασχολεί έστω

και ένα ξένο διοικητικό στέλεχος.

γ. Συνεργασία επιχειρήσεων με άλλους φορείς (Εκπαιδευτικά
Ιδρύματα, Πολιτεία, ΕΟΚικά Προγράμματα)

Στον τομέα της συνεργασίας οι επιχειρήσεις βρίσκονται δυστυχώς πολύ πίσω. Βέβαια εκ των προτέρων περιμένουμε ότι η έρευνά μας θα μας αποκαλύπτει αυτό το πράγμα, αλλά ποτέ δε φανταζόμαστε το μέγεθος της μη συνεργασίας. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Πρώτα-πρώτα εμάς σαν σπουδαστές που διεξάγουν μιά έρευνα ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων δε μας δέχτηκε, ούτε καν δε θέλησε να μάθει το θέμα της έρευνάς μας κάνοντας ένα έργο που με τόσο ενθουσιασμό ξεκινήσαμε δύσκολο. Σε αυτό το γεγονός άλλωστε οφείλεται και ο σχετικά όχι μεγάλος αριθμός των επιχειρήσεων που πήραν μέρος στην έρευνά μας.

Όμως και αυτές οι επιχειρήσεις που μας δέχτηκαν μας αφιέρωσαν διαφορετικό χρόνο που κυμαίνεται από 15' έως μιάμιση ώρα. Φυσικά μέσα στα χρονικά αυτά περιθώρια η σε βάθος εξέταση των θεμάτων ήταν διαφορετική.

Όσον αφορά τη συνεργασία με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οι επιχειρηματίες δέχονται ότι μπορεί να υπάρξει κάποια συνεργασία η οποία σταματά στον τομέα των εργατοτεχνιτών (προμήθεια από Ε.Ι. εργατικού δυναμικού και κατωτέρων στελεχών). Ακόμη σαν συνεργασία με τα Ε.Ι. αναφέρουν την περιήγηση φοιτητών σε εργοστασιακούς χώρους. Αλλά τα πράγματα σταματούν εδώ. Καμιά επιχείρηση δε συναντήσαμε που να συνεργάζεται με τα Ε.Ι. και την Πολιτεία σε θέματα τεχνολογίας. Ως εκ τούτου η συμμετοχή των επιχειρήσεων σε ΕΟΚικά προγράμματα (COMETT, ERASMOS) είναι ανύπαρκτη.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με το θέμα της πρακτικής εξάσκησης. Στο σύνολό τους οι επιχειρήσεις δεν δέχονται σπουδαστές για πρακτική εξάσκηση (εξαιρούνται κάπως οι σπουδαστές με γνώσεις τεχνολογικές όπως μηχανικοί, ηλεκτρολόγοι κ.λ.π.). Πιστεύουν δε ότι η βιμηνη πρακτική εξάσκηση ελάχιστα βοηθάει και οι ίδιοι αξιώνουν από το Κράτος οικονομικές παροχές προκειμένου να δεχθούν σπουδαστές για εξάσκηση. Εννοείται βέβαια ότι οι επιχειρήσεις δεν θα πληρώνουν τους σπουδαστές αλλά θα πληρώνονται και από το Κράτος.

Σα συμπέρασμα από όλα αυτά προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις δεν προσδίδουν στην θεωρητική κατάρτιση την ανάλογη αξία, δεν είναι πρόθυμες να συνεργαστούν με Ε.Ι., αδιαφορούν συχνά για τις επιστημονικές μεθόδους διοίκησης, έχουν πλήρη άγνοια για το τι γνώσεις προσφέρουν τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ και δεν εκμεταλλεύονται προγράμματα έρευνας, Τεχνολογίας, εκπαίδευσης στελεχών που η Ευρωπαϊκή Κοινότητα χρηματοδοτεί. Αντίθετα αρκετές επιχειρήσεις συμμετέχουν σε σεμινάρια που διοργανώνει το ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ ενώ κάποιες μεγάλες διοργανώνουν οι ίδιες εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό τους.

Βέβαια με όλα τα προαναφερθέντα δεν στοχεύουμε να δυσφημήσουμε τις επιχειρήσεις αλλά πιστεύουμε ότι το να εθελουφλείς μπροστά στις εξελίξεις που συμβαίνουν γύρω σου σε αφήνει απομονωμένο και αρκετά πίσω.

6. ΤΑ Τ.Ε.Ι. ΣΗΜΕΡΑ

Εδώ θα κάνουμε μία αναφορά γύρω από τα Τ.Ε.Ι.. Αυτό γιατί πιστεύουμε ότι μόνο η έρευνά μας και οι προτάσεις που θα ακολουθήσουν παρακάτω δεν είναι αρκετά να φέρουν αποτελέσματα. Αν στις προτάσεις μας δεν περιλάβουμε και τα σημεία εκείνα που χρειάζεται να προσαρμοστεί το Τ.Ε.Ι., τότε θα έχουμε κάνει επιφανειακή έρευνα και θα έχουμε θέσει προτάσεις που η εφαρμογή τους θα είναι αδύνατη καθώς θα προσκρούει σε γενικότερα προβλήματα που αφορούν τη λειτουργία του Τ.Ε.Ι.

Όπως έχουμε τονίσει και στον πρόλογο, νομίζουμε ότι είμαστε αρκετά καλοί γνώστες της πραγματικότητας των Τ.Ε.Ι. έχοντας περάσει τρία χρόνια σ'αυτά. Επιπλέον πιστεύουμε ακράδαντα ότι παρά τα τόσα προβλήματα που τα διέπουν, έχουν τη δυνατότητα να παίξουν θετικό ρόλο στις εξελίξεις των καιρών μας. Γι'αυτό άλλωστε ξεκινήσαμε αυτή την έρευνα που πέρα από μία πτυχιακή εργασία, αποτελεί για μας μια μικρή συμβολή στην πορεία ανάπτυξής τους.

Πρώτα απ'όλα θα αποδείξουμε ότι τα ΤΕΙ ξεκινούν να διαδραματίσουν το ρολο τους με ευοίωνες προϋποθέσεις. Έτσι η χρηματοδότηση τους γίνεται από τρεις πηγές:

- α) Από τον τακτικό προϋπολογισμό.
- β) Από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, και
- γ) Από κοινοτικούς πόρους.

Οι πίνακες που ακολουθούν καθώς και όλα τα στατιστικά στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουμε είναι από το σύγγραμμα «Τα Τ.Ε.Ι. στην πορεία της ανάπτυξης» που σύνταξε το Νοέμβριο του 1987, ο προϊστάμενος της ειδικής Υπηρεσίας Τ.Ε.Ι. και σύμβουλος του ΙΤΕ Δρ.Ι.Καζάκης.

α) Η χρηματοδότηση των Τ.Ε.Ι. από τον τακτικό προϋπολογισμό:

1983	2,6 δισ. δραχμές
1984	3,4 δισ. δραχμές
1985	4,4 δισ.δραχμές
1986	7,9 δισ. δραχμές
1987	9,8 δισ. δραχμές

β) Η χρηματοδότηση από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων:

1983	1.236 δισ. δραχμές
1984	4.513 δισ. δραχμές
1985	4.177 δισ. δραχμές
1986	4.232 δισ. δραχμές
1987	4.550 δισ. δραχμές

γ) Η χρηματοδότηση από κοινοτικούς πόρους (άρχισε το 1986):

1986	120,5 εκ. δραχμές
1987	2751 εκ. δραχμές

Από τα παραπάνω βλέπουμε πως η χρηματοδότηση των Τ.Ε.Ι. είναι ολοένα αυξανόμενη. Ακόμη δραστηριότητες και αναπτυξιακές πρωτοβουλίες ώστε η τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση να ανταποκριθεί στην αποστολή της γίνονται. Αποκορύφωμα η σύσταση της <<Ειδικής Υπηρεσίας>> Τ.Ε.Ι. (ΕΥ/ΤΕΙ) με τον ιδρυτικό νόμο πλαίσιο για τα Τ.Ε.Ι. (ν.1404/83 άρθρο 40) που κύριος στόχος της είναι η αυτοδιόκιση των Τ.Ε.Ι. Επιπλέον προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας και επιμόρφωσης όχι μόνο υπάρχουν αλλά και πληθαίνουν. Και όμως παρόλα αυτά τα Τ.Ε.Ι. αντιμετωπίζουν οξύτατα προβλήματα λειτουργίας. Γιατί; Ποιές είναι οι αιτίες; Εμείς πιστεύουμε ότι είναι πέντε:

1. Υπέρογκος αριθμός εισακτέων

Είναι για μας ο βασικότερος λόγος, καθώς σαν συνέπεια αυτού πηγάζουν άλλα προβλήματα. Είναι γεγονός ότι στην τριτο-

βάθμια εκπαίδευση κάθε χρόνο εισάγονται πολλοί περισσότεροι από εκείνους που πραγματικά χρειάζεται το ελληνικό κράτος:

Ο παρακάτω πίνακας δίνει τους σπουδαστές που φοιτούσαν στα Τ.Ε.Ι. το έτος 1987.

Τ.Ε.Ι. Αθήνας	16.288
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	5.133
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	11.122
Τ.Ε.Ι. Πάτρα	4.668
Τ.Ε.Ι. Λάρισα	7.769
Τ.Ε.Ι. Ηράκλειο	5.102
Τ.Ε.Ι. Καβάλα	2.528
Τ.Ε.Ι. Κοζάνη	3.290
Τ.Ε.Ι. Σέρρες	2.559
Τ.Ε.Ι. Χαλκίδα	2.544
Τ.Ε.Ι. Μεσολόγγι	3.097
Σύνολο	64.100

Αυτόματα λοιπόν δημιουργούνται προβλήματα καθώς:

α) Η προαναφερθείσα χρηματοδότηση δεν επαρκεί όσο και αν αυξάνεται.

β) Η υποδομή (κτιριακή, εργαστηριακή, διδακτική) γίνεται ανεπαρκής καθώς δεν μπορεί να καλύψει με αποτελεσματικό τρόπο τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες σε κτίρια, καθηγητές κ.λ.π.

γ) Η ελλειπής πλέον υποδομή και χρηματοδότηση σε συνδυασμό με το φάσμα της ανεργίας που πλανάται πάνω από τα Ε.Ι. σήμερα σαν γενικώτερο πρόβλημα της κοινωνίας μας, δίνουν στους σπουδαστές μία εικόνα αποσύνθεσης των Ε.Ι..

δ) Σαν συνέπεια των παραπάνω, έχουμε την πτώση του ηθικού των σπουδαστών, τη δημιουργία αδιεξόδων και κατά συνέπεια

τη μείωση της αποδοτικότητάς τους, άρα και τη μείωση της προσφοράς του Τ.Ε.Ι. στην κοινωνία.

ε)θα ήταν παράλλειψη αν δεν αναφέραμε ότι το ισχύον σύστημα επιλογής των υποψηφίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στέλνει στα Τ.Ε.Ι. νέους που στόχευαν αλλού (Πανεπιστήμιο) και συχνά σε διαφορετικές ειδικότητες από αυτές που εισήχθησαν στα Τ.Ε.Ι., με αποτέλεσμα η συχνή αδιαφορία τους να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην σωστή λειτουργία του συστήματος <<εκπαιδευτικό Ίδρυμα-σπουδαστές>>.

2. Εκπαιδευτικό προσωπικό

Το πρόβλημα αυτό αναλύεται σε δύο μέρη:

α)Μη ύπαρξη μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού στο βαθμό που κρίνεται αναγκαίο. Αποτέλεσμα αυτού είναι τα Τ.Ε.Ι. στην πλειοψηφία τους να στελεχώνονται με έκτακτο εκπαιδευτικό προσωπικό το οποίο προσλαμβάνεται με βμηνες συμβάσεις εργασίας. Αυτό επιβεβαιώνεται από τον παρακάτω πίνακα:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Τ.Ε.Ι.	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ		Σύνολο Προσωπικού
	ΜΟΝΙΜΟ	ΕΚΤΑΚΤΟ	
Αθήνα	433	658	1091
Ηράκλειο	114	326	440
Θεσσαλονίκη	291	430	721
Καβάλα	42	131	173
Κοζάνη	53	146	199
Λάρισα	163	376	539
Μεσολόγγι	19	153	172
Πάτρα	122	195	317
Πειραιάς	172	193	365
Σέρρες	18	110	128
Χαλκίδα	34	85	119
	1.461	2.803	4.264

Όμως η ύπαρξη έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού έχει μειονέκτημα ότι με εξαίμηνες συμβάσεις νοιώθουν αβεβαιότητα και πριν προλάβουν να εγκλιματιστούν λήγει η σύμβαση με αποτέλεσμα το παραγόμενο διδακτικό έργο τους, συχνά να είναι χαμηλής στάθμης. Βέβαια η ΕΥ/ΤΕΙ προσπαθεί να αλλάξει τις αναλογίες του παραπάνω πίνακα υπέρ των μόνιμων αλλά ακόμα χρειάζεται χρόνος σύμφωνα με το ρυθμό που ακολουθεί.

β) Το υπάρχον μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό παρουσιάζει και αυτό συχνά ελλείψεις στην κατάρτισή του από το γεγονός ότι δεν επαναπληροφορείται σωστά και έγκαιρα για τις σημερινές εξελίξεις και επίσης συχνά είναι στο βασικό του μέρος εκείνο που απαντούσαμε στα ΚΑΤΕΕ.

3. Αυτοδιοίκηση των Τ.Ε.Ι.

Και αυτό είναι μεγάλο πρόβλημα δεδομένου ότι με τη μη ύπαρξη της αυτοδιοίκησης δένουμε τα χέρια των οργάνων των Τ.Ε.Ι. Έτσι για τη λύση ακόμα και ενός μικρού προβλήματος πρέπει να πάρει απόφαση το ΥΠΕΠΘ ακολουθώντας τη γνωστή γραφειοκρατική και χρονοβόρα διαδικασία που συναντάμε σε κάθε δημόσια υπηρεσία. Έτσι θέματα ανάπτυξης ερευνητικών πρωτοβουλιών, επιμορφωτικών προγραμμάτων, εκπαιδευτικού προσωπικού, ή θέματα πρακτικής άσκησης, κτιριακών εγκαταστάσεων δεν μπορούν σήμερα να λυθούν από το ίδιο το Τ.Ε.Ι.. Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι η αυτοδιοίκηση προσπαθεί να ενσαρκωθεί μέσα από την ΕΥ/ΤΕΙ, αλλά δεν έχει προχωρήσει ικανοποιητικά.

4. Δημόσιες Σχέσεις

Το Τ.Ε.Ι. σαν νομικό πρόσωπο δεν έχει τις ανάλογες Δημόσιες σχέσεις. Αυτό έγινε ιδιαίτερα αισθητό στην έρευνά μας.

Συναντήσαμε στελέχη που ελάχιστα γνωρίζουν για τα Τ.Ε.Ι., τις ειδικότητές τους, την προσπάθειά τους ν' ανταποκριθούν στις σημερινές απαιτήσεις. Εννοείται βέβαια ότι η επαφή ΤΕΙ-επιχειρήσεων είναι ανύπαρκτη, όπως ανύπαρκτη είναι και η επαφή ΤΕΙ-κοινωνίας. Οι μόνες επαφές του ΤΕΙ προς τα έξω, γίνονται μέσω της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών. Είναι παράξενο ένα Τ.Ε.Ι. να γίνεται γνωστό στο εξωτερικό μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων και της συμμετοχής του σε αυτά, και στην πόλη που βρίσκεται ο απλός κόσμος να μη γνωρίζει τίποτε άλλο παρά μόνο την ύπαρξή του.

5. Συνδικαλισμός

Είναι ο τελευταίος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στη λειτουργία του Τ.Ε.Ι.. Χωρίς να θέλουμε να αρνηθούμε το δικαίωμα του συνδικαλισμού, πιστεύουμε πως η κατάχρησή του και ειδικά μέσα σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα αλλάζει τη μορφή και το σκοπό του ιδρύματος μετατρέποντας το σε πεδίο κομματικών αντιθέσεων. Ένας χώρος γεμάτος αφίσες και πανώ, τοίχοι γεμάτοι συνθήματα και καθηγητές που προσπαθούν να παράγουν υψηλότερο τόνο φωνής για να ξεπεράσουν την ένταση των μεγαφώνων και να ακουστούν στο ακροατήριό τους, είναι ομολογουμένως κάτι έξω από τους στόχους μιάς εκπαιδευόμενης νεολαίας, αλλά δυστυχώς είναι δημιουργημά της.

7. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Για να προσαρμοστεί το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος <<Διοίκησης Επιχειρήσεων>> στις αυξανόμενες ανάγκες των επιχειρήσεων θα πρέπει οι γνώσεις που παρέχονται να καλύπτουν αυτές ακριβώς τις ανάγκες. Όμως με τη σημερινή του μορφή το πρόγραμμα σπουδών υστερεί σε κάποια σημεία.

α) Διεύρυνση των γνώσεων

Η έρευνα μας έδειξε ότι πολλοί γνωστικοί τομείς του προγράμματος σπουδών μας έχουν μεγάλη ζήτηση στην αγορά (π.χ. MARKETING, λογιστικά, Η/Υ). Όμως η διδασκαλία και οι γνώσεις που παρέχουν τα Τ.Ε.Ι. κρίνονται εντελώς ανεπαρκείς. Αυτό είναι ένα βασικό πρόβλημα του κλάδου μας καθώς η έλλειψη βιβλίων ή αξιόλογων συγγραμάτων μας καθλώνει σε γνώσεις όχι σύγχρονες και πρακτικές μεθόδους πεπαλαιωμένες στερώντας μας τη δυνατότητα της σύγχρονης πληροφόρησης.

β) Πρακτική εφαρμογή των λαμβανομένων γνώσεων

Είναι ένα βασικό πρόβλημα δεδομένου ότι η θεωρητική κατάρτιση που μας παρέχεται απέχει πολύ από την πράξη με αποτέλεσμα συχνά να μην νιώθουμε αυτοπεποίθηση για τις γνώσεις που κατέχουμε. Βέβαια τα Ε.Ι. αποτελούν κυρίως το θεωρητικό μέρος, όμως η ταυτόχρονη συσχέτιση του με την πράξη κρίνεται απαραίτητη.

γ) Επικάλυψη γνώσεων

Είναι ένα συχνό φαινόμενο που παρατηρεί κανείς στο περίγραμμα σπουδών μας. Ολόκληρα κεφάλαια πολλές φορές περιέχονται στη διδακτέα ύλη δύο ή και περισσότερων μαθημάτων. Π.χ. τα κεφάλαια <<Ηγεσία>>, <<Εποπτικά μέσα>> απαντώ-

νται τόσο στο μάθημα <<Διοικητική Δεοντολογία>> όσο και στο μάθημα <<Διοίκηση Προσωπικού>>. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι το χάσιμο διδακτικών ωρών που σε συνδυασμό με την μη επαρκή διδασκαλία άλλων μαθημάτων κρίνονται πολύτιμες.

δ) Ο συνδυασμός των γνώσεων

Η μη ύπαρξη συνδυασμού ανάμεσα στις παρεχόμενες γνώσεις είναι βασικό σημείο καθώς σήμερα λόγω της πολυπλοκότητας των διαφόρων θεμάτων πολύ δύσκολα θα μπορούσαμε να απαντήσουμε γνωστικά πεδία που να μη συσχετίζονται μεταξύ τους. Για παράδειγμα η Λογιστική με τις σημερινές ανάγκες πρέπει να συνδέεται με τη γνώση Η/Υ, ή η Επιχειρησιακή Έρευνα με γνώσεις Η/Υ <<Λήψεως αποφάσεων>>. Όμως τέτοιοι συνδυασμοί λείπουν από το πρόγραμμά μας με αποτέλεσμα να λαμβάνουμε γνώσεις ασύνδετες που δεν βοηθούν στην άριστη κατάρτισή μας.

8. ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ - ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Στο όγδοο κεφάλαιο, το τελευταίο της έρευνάς μας, καλούμαστε πρωταρχικά να απαντήσουμε στο ερώτημα: <<Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων ανταποκρίνεται στις ανάγκες αγοράς εργασίας της Ν.Δ. Ελλάδας;>>

Έχοντας ασχοληθεί αρκετά με το θέμα αυτό είμαστε σε θέση να κρίνουμε αυτό το πρόγραμμα σπουδών. Είναι ένα πρόγραμμα αρκετά σύγχρονο, περιλαμβάνει πολλούς τομείς γνώσεων ώστε προσδίδει στους σπουδαστές ενημερωση πάνω σε πληθώρα θεμάτων (οικονομικά, νομικά, διοικητικά κ.α.) και γενικά ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σημερινού ατόμου για πολυποίκιλες γνώσεις γύρω από το συγκεκριμένο αντικείμενο πάντα. Όμως το πρόγραμμα αυτό δεν έχει καθαρά προσανατολισμό προς τις επιχειρήσεις. Αυτό είναι και το μειονέκτημά του. Στοχεύει στο να δώσει στην κοινωνία άτομα ενημερωμένα γύρω από πολλά θέματα, αλλά όχι εξειδικευμένα πάνω σε ένα ή περισσότερα θέματα.

Οι επιχειρήσεις αγνοούν ή θυσιάζουν τις πολυποίκιλες γνώσεις μπροστά στο άμεσο συμφέρον, μπροστά στην γνώση των συγκεκριμένων θεμάτων που χρειάζεται η επιχείρηση. Βέβαια εμείς δε θα συμπλεύσουμε με αυτή την άποψη' άλλωστε και προηγουμένως έχουμε διαφωνήσει με τη λογική των επιχειρηματιών σε κάποια σημεία. Δε μπορούμε να δεχθούμε σαν ικανό διοικητικό στέλεχος ή επιχειρηματία ένα άνθρωπο προσκολλημένο μόνο στα δυό-τρία γνωστικά πεδία που έχουν άμεση σχέση με το αντικείμενο του, ένα άνθρωπο που αδιαφορεί για τις γύρω του εξελίξεις. Οι φεουδάρχες έχουν εκλείψει, η οικονομία όπως και η κοινωνία τραβούν το δρόμο τους δημιουργώντας ολοένα και πιο πολύπλοκες σχέσεις, ενώσεις, εξαρτήσεις. Με βάση αυτό το τελευταίο δεν

θα επιχειρήσουμε να βάλουμε νυστέρι σε κάθε γνώση που δεν σχετίζεται άμεσα με την επιχείρηση. Αντίθετα υιοθετώντας κατά το μεγαλύτερο μέρος το σημερινό πρόγραμμα σπουδών του τμήματος μας θα επιχειρήσουμε να του δώσουμε έναν μεγαλύτερο προσανατολισμό προς τις επιχειρήσεις χωρίς όμως να του στερήσουμε γνώσεις γενικότερης παιδείας.

Ευθύς αμέσως θα σας παρουσιάσουμε έναν εκτεταμένο πίνακα που αναφέρεται στα μαθήματα και τις ώρες διδασκαλίας τους ανά εξάμηνο. Στο αριστερό μέρος του πίνακα αναγράφονται οι ώρες διδασκαλίας σύμφωνα με το ισχύον πρόγραμμα, στο κέντρο αναγράφεται το όνομα του μαθήματος και στο δεξιό μέρος οι ώρες διδασκαλίας που εμείς προτείνουμε να γίνονται σύμφωνα πάντα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΩΡΕΣ ΠΡΟ-ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ
4	Αρχές Γενικής Λογιστικής	4
4	Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο	4
3	Προγραμματισμός Η/Υ	6
4	Οικονομικά Μαθηματικά	4
4	Γενικά Μαθηματικά	0
3	Επιχείρηση και Κοινωνία	3
3	Ανθρώπινες Σχέσεις	3
3	Αρχές Οικονομικής (I, II)	2
2	Ελληνική Δακτυλογραφία	2
0	Στενογραφία ή TELEX	2
30	<- ΣΥΝΟΛΟ ->	30

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

3	Αρχές Οικονομικής (I, II)	0
5	Στατιστική Επιχειρήσεων	5
4	Λογιστική Εταιρειών	6
6	Οργάνωση και Διοίκηση I	5
3	Προγραμματισμός Η/Υ	6
3	Εμπορικό Δίκαιο	3
2	Αγγλικό Δακτυλογραφία	2
4	Αγγλικά I	0
(3)	Οργάνωση γραφείου	3
30	<-ΣΥΝΟΛΟ ->	30

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

6	Οργάνωση και Διοίκηση	5
4	Χρήμα Πίστη Τράπεζες	4
3	Οικονομική της Διοίκησης	4
3	Εργατικό Δίκαιο	3
2	Προγραμματισμός Η/Υ	6
3	Συστήματα Πληροφοριών Διοίκησης	2
2	Αρχές συνεργατισμού	0
4	Αγγλικά	3
0	Λογιστική Κόστους	3
(3)	(Οργάνωση Γραφείου)	ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ
30	<- ΣΥΝΟΛΟ ->	30

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

6	Διοίκηση Προσωπικού	4
4	Χρηματοδοτική Διοίκηση	6
3	Διοίκηση παραγωγής	4
4	Διοίκηση Μάρκετινγκ	6
3	Διοίκηση ΜΜΕ	2
4	Συνταγματικό Δίκαιο	2
2	Δημοσιονομική νομοθεσία	2
4	Αγγλικά	4
30	<- ΣΥΝΟΛΟ ->	30

Ε΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

4	Δημόσια Διοίκηση	ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ
6	Επιχειρησ.Επικοινωνία	5
6	Διοικητική Δεοντολογία	5
4	Επιχειρησιακή Έρευνα	5
4	Δημόσιες Σχέσεις	6
6	Εμπορικά Αγγλικά	6
0	Διαφήμιση-Συστ. Προβολής	3
30	<- ΣΥΝΟΛΟ ->	30

ΣΤ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΟΡΑ	Δημόσια Διοίκηση	3
4	Στρατηγική της Ανάπτυξης	4
4	Επιχειρησιακή έρευνα	5
4	Διεθνές Εμπόριο	4
6	Διοικητική Δεοντολογία	4
2	Διεθνείς Οργανισμοί	2
3	Ευρωπαϊκό Δίκαιο	1
4	Ελληνική Οικονομία	4
3	Σεμινάριο Τελειοφοίτων	3
30	<- ΣΥΝΟΛΟ ->	30

Το πρόγραμμα σπουδών που παραπάνω προτείναμε μπορεί να μην διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από το ισχύον όμως πιστεύουμε δίνει τη δυνατότητα στον σπουδαστή να κατέχει καλά γνώσεις γύρω από τομείς που οι επιχειρήσεις θεωρούν απαραίτητους (Λογιστικά, Η/Υ) χωρίς να στερεί την πολύπλευρη ενημέρωση. Έτσι γνωστικά αντικείμενα που οι επιχειρήσεις θεωρούν μικρής σημασίας εμείς δεν τα αφαιρέσαμε από το πρόγραμμα αλλά αναγνωρίζοντας τη σημασία τους, τους δώσαμε θέση και στο δικό μας προτεινόμενο πρόγραμμα με αριθμό ωρών συχνά μειωμένο.

Παρατηρώντας καλύτερα το πρόγραμμά μας βλέπει κανείς ότι έχουμε προβεί στις παρακάτω τροποποιήσεις:

1. Αφαιρέσαμε τα <<Γενικά Μαθηματικά>> δεδομένου ότι η Γραμμική Άλγεβρα και οι συναρτήσεις μεταβλητών καθώς και η μεγιστοποίηση ή ελαχιστοποίηση συναρτήσεων αποτελούν ύλη των Μαθηματικών της Γ' Λυκείου και μάλιστα ύλη των Πανελληνίων εξετάσεων.

2. Με το ίδιο σκεπτικό περιορίσαμε την Οικονομική I και II από 3+3=6 ώρες σε 2 ώρες αφού η Μακροοικονομία και η Μικροοικονομία αποτελούν μαθήματα Δέσμης. Έτσι προτείνουμε την διδασκαλία μόνο των κεφαλαίων <<Νομισματική Πολιτική>> και <<Οικονομική Ανάπτυξη>> που ανήκουν στην Οικονομική II.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι ο σκοπός που περιέχονται στο πρόγραμμα σπουδών τα μαθήματα <<Γενικά Μαθηματικά>> και <<Οικονομική I και II>> ήταν κυρίως για να καλύψουν τα γνωστικά κενά που είχαν προ τριετίας και πλέον απόφοιτοι των Επαγγελματικών Λυκείων στους οποίους τότε δεν διδάσκονταν αυτά τα μαθήματα και επομένως εισάγονταν στα ΤΕΙ (Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας) χωρίς την ανάλογη στοιχειώδη υποδομή.

Σήμερα όμως δεν συντρέχει κανένας τέτοιος λόγος και μπο-

ρούμε να απαλλαχθούμε από αυτές τις <<εξιοσοροπητικές>> γνώσεις.

3. Αυξήσαμε την διδασκαλία Η/Υ από οκτώ (8) ώρες σε δέκα οκτώ (18) (έξι ώρες για κάθε ένα από τα τρία εξάμηνα που διδάσκεται το μάθημα) αφού η γνώση Η/Υ σήμερα κρίνεται απαραίτητη και είναι τρομερό μειονέκτημα να βγάζουμε πτυχιούχους που δεν κατέχουν τουλάχιστον μία ή δύο γλώσσες Η/Υ..

4. Προσθέσαμε στο πρόγραμμα τη διδασκαλία στενογραφίας και TELEX, την αναγκαιότητα της οποίας έδειξε η έρευνα μας. Για τον ίδιο λόγο κρίναμε χρήσιμη τη διδασκαλία Ελληνικής και Αγγλικής Δακτυλογραφίας. Βέβαια πιστεύουμε ότι η Δακτυλογραφία καλό θα ήταν να διδάσκεται στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δεδομένου ότι χρησιμεύει και στο χειρισμό Η/Υ.

5. Αυξήσαμε τις ώρες Λογιστικής από οκτώ (8) σε δεκατρείς (13). Συγκεκριμένα αυξήσαμε τη <<Λογιστική Εταιρειών>> από τέσσερις (4) σε έξι (6) ώρες και προσθέσαμε ένα τρίωρο διδασκαλίας της <<Λογιστικής Κόστους>> που θεωρείται απαραίτητη

6. Μειώσαμε τη διδασκαλία ξένης γλώσσας <<Αγγλικά>> από δέκα οκτώ (18) σε δέκα τρεις (13) ώρες και από τέσσερα εξάμηνα σε τρία κρίνοντας ότι η διδασκαλία <<Αγγλικών Ι>> δηλαδή στοιχειωδών πραγμάτων πρέπει να γίνεται (και γίνεται) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα εμείς θα πρέπει να δώσουμε βάρος στην Εμπορική Ορολογία και Αλληλογραφία.

7. Μειώσαμε κατά μία ώρα ανά εξάμηνο τη διδασκαλία μερικών Διοικητικών μαθημάτων. Έτσι η <<Οργάνωση και Διοίκηση Ι και ΙΙ>> από έξι (6) + έξι (6) = δώδεκα (12) ώρες προτείνουμε να διδάσκεται 10 ώρες (5+5). Η <<Διοίκηση Προσωπικού>> μειώθηκε από έξι (6) σε τέσσερις (4) ώρες και τέλος η <<Διοικη-

τική Δεοντολογία I και II>>, μειώθηκε από δώδεκα σε εννέα ώρες. Ο λόγος που καταλήξαμε σε αυτές τις περικοπές είναι αφενός ότι οι παραπάνω γνωστικοί τομείς αλληλοκαλύπτουν κεφάλαια των οποίων η επανάληψη κρίνεται άσκοπη.

8. Ακολουθώντας το παραπάνω σκεπτικό μειώσαμε επίσης τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων <<Διοίκηση ΜΜΕ>>, <<Συστήματα Πληροφοριών Διοίκησης>> από τρεις (3) σε δύο (2) και των <<Επιχειρησιακών Επικοινωνιών>> από έξι (6) σε πέντε (5).

9. Αντίθετα η έρευνά μας μας έδειξε μια ανάγκη για αύξηση των ωρών διδασκαλίας σε κάποια άλλα μαθήματα. Έτσι αυξήσαμε από τέσσερις (4) σε έξι (6) ώρες τη <<Χρηματοδοτική Διοίκηση>> και τη <<Διοίκηση Μάρκετινγκ>> και επίσης προσθέσαμε ένα τρίωρο διδασκαλίας γύρω από τη <<Διαφήμιση και προβολή προϊόντων>> που λείπει από το πρόγραμμα. Επίσης οι ώρες γύρω από τη <<Διοίκηση παραγωγής>> αυξήθηκαν από τρεις (3) σε τέσσερις (4), όπως και γύρω από τις <<Δημόσιες Σχέσεις>>, αφού η διδασκαλία τους κρίνεται ελλειπής.

10. Τέλος αυξήσαμε τις ώρες διδασκαλίας γύρω από την <<Οικονομική της Διοίκησης - Επιχειρησιακή Έρευνα>> από έντεκα (11) σε δέκα τέσσερις (14) αλλά τονίζοντας για άλλη μια φορά την ανάγκη να συνδεθούν αυτές οι γνώσεις με τα λογιστικά, τη χρηματοδότηση και τους Η/Υ.

Επίσης κρατήσαμε σταθερό τον αριθμό των ωρών γύρω από τα περισσότερα Νομικά μαθήματα. Έτσι το Αστικό Δίκαιο καλύπτει τέσσερις (4) ώρες, το Εμπορικό και το Εργατικό από τρεις (3) και η Δημοσιονομική Νομοθεσία δύο (2). Μειώθηκαν όμως οι ώρες γύρω από το Συνταγματικό Δίκαιο (από 4 σε 2), τη Δημόσιο Διοίκηση (από 4 σε 3) και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο (από 3 σε 1). Ο

λόγος που μας οδήγησε σε αυτές τις μειώσεις είναι ότι οι ώρες που κάλυπταν τα Νομικά μαθήματα είναι πολλές όπως υπέρογκη είναι και η ύλη με αποτέλεσμα να μην μαθαίνουν με λίγα και χρήσιμα αλλά να εισερχόμαστε σε λεπτομέρειες χωρίς να μπορούμε ποτέ να της αφομοιώσουμε στο ισχύον χρονικό διάστημα και χωρίς να είναι άλλωστε επιτακτική ανάγκη.

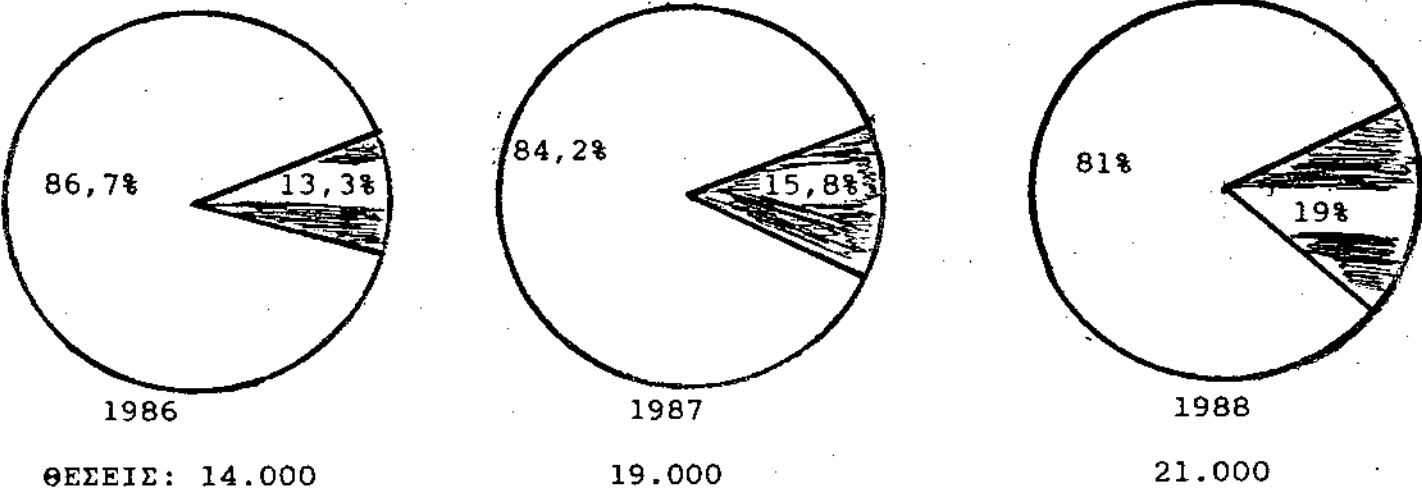
Ένα τελευταίο θέμα που θα θέλαμε να θίξουμε είναι αυτό της πρακτικής εξάσκησης. Ως γνωστόν ο κανονισμός μετά το πέρας της θεωρητικής κατάρτισης προβλέπει τη σύνδεση θεωρίας και πράξης μέσα από την εξαμηνιαία πρακτική εξάσκηση.

Από την έρευνα μας έγινε φανερό ότι οι επιχειρήσεις ελάχιστα δέχονται σπουδαστές για πρακτική εξάσκηση παρά τους ικανοποιητικούς όρους που παρέχει ο ΟΑΕΔ. Επίσης οι ασκούμενοι σε αυτές είναι κυρίως σπουδαστές με τεχνικής φύσεως αντικείμενο, π.χ. μηχανικοί, τοπογράφοι, ηλεκτρολόγοι. Αντίθετα οι σπουδαστές από τη ΣΔΟ είναι ελάχιστοι.

Γενικά συναντήσαμε έντονα αρνητικό κλίμα από τις επιχειρήσεις. Πιστεύουν ότι το προσφερόμενο έργο ενός σπουδαστή κατά την πρακτική του εξάσκηση είναι δυσανάλογο με τις αποδοχές του και το χρονικό διάστημα που θα μείνει, δεδομένου ότι πριν μπει καλά στο πνεύμα της δουλειάς, θα έχει πληρώσει το χρόνο της εξάσκησης. Έτσι όχι απλά αρνούνται αλλά συχνά απαντήσαμε και επιχειρήσεις που ζητούν από το κράτος όχι μόνο να μην συμμετέχουν οικονομικά στην αμοιβή του ασκουμένου αλλά να αμοιβώνται και οι ίδιες.

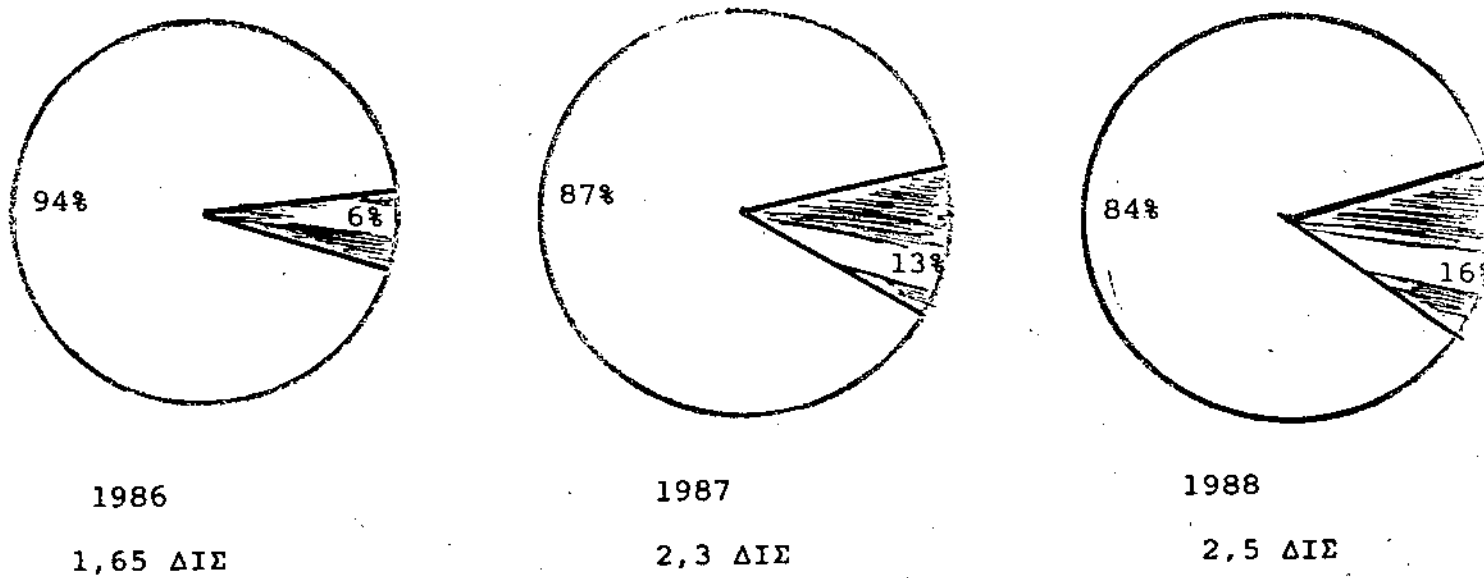
Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι ο Δημόσιος Τομέας να αποροφά το μεγαλύτερο μέρος των ασκουμένων όπως φαίνεται και από το σχήμα 1 της επόμενης σελίδας. Αυτό έχει σαν συνέπεια το Κράτος να επιβαρύνεται οικονομικά με δαπάνες κάποιων δισ όπως

Σχήμα 1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΣΕΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

○ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ   ● ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Σχήμα 2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΠΑΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

○ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ   ● ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

δείχνει το σχήμα 2.

Και βέβαια αν αυτή η επιβάρυνση του Κράτους προσέφερε πραγματικά στους σπουδαστές τότε δεν θα υπήρχε πρόβλημα. Όμως το θέμα πρέπει να το δούμε από τρεις διαστάσεις. Η πρώτη είναι το Κράτος που πληρώνει αρκετά και στο τέλος όπως θα δείτε το αποτέλεσμα είναι μηδαμινό. Η δεύτερη είναι οι Δημόσιες Υπηρεσίες που ευχαρίστως δέχονται δωρεάν υπαλλήλους, μας τοποθετούν σε θέσεις μη οργανικές, όχι κοντά σε κάποια πρόσωπα υπεύθυνα ή στελέχη για να μάθουμε κάποια πράγματα αλλά σε θέσεις που κωλύονται οι υπηρεσίες. Έτσι συχνά κάνουμε τους κλητήρες, γραφειάδες, πρωτοκολλάμε αιτήσεις ή μεταφέρουμε έγγραφα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και σε συνδυασμό με το ότι αμοιβόμαστε μόνο με 20.000 δρχ. μηνιαίως, η τρίτη διάσταση δηλαδή εμείς είναι φυσικό να αδιαφορούμε εντελώς αφού ούτε πληρωνόμαστε καλά όπως στον ιδιωτικό τομέα, ούτε κάνουμε εργασία ανάλογη των σπουδών μας.

Μοιραία λοιπόν αυτοί οι έξι μήνες πηγαίνουν χαμένοι. Βέβαια το να προτείνουμε κάτι για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα είναι δύσκολο.

Πιστεύουμε ότι το Κράτος θα πρέπει να έχει τουλάχιστον έναν καθηγητή υπεύθυνο για την πρακτική εξάσκηση ο οποίος να ερευνά τις συνθήκες που διεξάγεται η πρακτική άσκηση στις διάφορες υπηρεσίες. Αυτός ο καθηγητής υπάρχει και σήμερα αλλά στα χαρτιά μόνο δεδομένου ότι:

α) ουδέποτε επισκέφθηκε το εργασιακό χώρο των ασκουμένων ώστε να δει το είδος και τις συνθήκες απασχόλησης ούτε αυτών που ασκούνται στην ίδια πόλη που βρίσκεται το ΤΕΙ

β) ουδέποτε συγκέντρωσε πληροφορίες για το ποιά υπηρεσία προσφέρει στους σπουδαστές εξάσκησης των γνώσεων και ποιά <<χα-

μαλίκι>>.

Φυσικά για όλα αυτά ίσως έχει τη σοβαρή δικαιολογία ότι ούτε πληρώνεται γιαυτό, ούτε είναι το μόνο που έχει να κάνει αφού εκτελεί ταυτόχρονα και διδακτικό έργο.

Κλείνοντας αυτό το θέμα θα θέλαμε εκ πείρας να αναφέρουμε ότι αξιόλογη πρακτική εξάσκηση σε Δημόσιο τομέα στον κλάδο μας προσφέρουν μόνο οι Τράπεζες και τα Λογιστήρια ή οι Οικονομικές Διευθύνσεις των διαφόρων υπηρεσιών.

9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καταλαβαίνοντας πως μέχρι εδώ καλύψαμε, κατά το δυνατόν βέβαια, το θέμα μας αισθανόμαστε την ανάγκη να δώσουμε τέλος σε αυτή μας την προσπάθεια (την πετυχημένη ή μη, αυτό θα το κρίνετε εσείς), περνώντας προς κάθε υπεύθυνο, προς κάθε άνθρωπο που ενδιαφέρεται πραγματικά για τα ΤΕΙ ένα μήνυμα:

<<Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος μας είναι αρκετά σύγχρονο και πετυχημένο ίσως το ίδιο να είναι και τα προγράμματα άλλων τμημάτων. Όμως τα ΤΕΙ σαν οργανικά κύτταρα της κοινωνίας μας δεν <<τραβάνε>>. Αντιμετωπίζουν έντονα θεσμικά και λειτουργικά κυρίως προβλήματα που σε συνδυασμό με τη γενικότερη κρίση στο χώρο της παιδείας δεν μπορούν να προσφέρουν τα αναμενόμενα. Και αυτή η κατάσταση θα συνεχίσει να επικρατεί όσο ο καθένας μας δεν αναλάβει τις ευθύνες του. Όσο κυριαρχούν μέσα στα ΤΕΙ σπουδαστές χωρίς στόχους, καθηγητές χωρίς συχνά αίσθημα ευθύνης και Κράτος που εξαντλεί το έργο του μόνο στη χρηματοδότηση δύσκολα θα βγουν (τα ΤΕΙ) από την αποσύνθεση. Αν ο κάθε σπουδαστής δεν καταλάβει ότι αν δεν προσφέρει τα αναμενόμενα δεν έχει θέση εκεί μέσα, αν ο κάθε καθηγητής δεν σταματήσει να γίνεται συνένοχος σε αυτή την πορεία αποσύνθεσης και αν τέλος το Κράτος δεν πάρει στα χέρια του με σοβαρότητα ευθύνη και δυναμισμό την υπόθεση ΠΑΙΔΕΙΑ τότε τα προβλήματα θα παραμένουν άλυτα, αξεπέραστα ίσως και αυξανόμενα. Τότε όμως και αυτή η έρευνα θα έχει ουσιαστικά αποτύχει>>.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

τον Προϊστάμενο του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας κ.Γεώργιο Κουτρούλη για την πολύτιμη βοήθειά του, τις οδηγίες του και γενικά τη στήριξη της όλης προσπάθειάς μας.

